

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi sekizinci İçtima

2.5.1337 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	192:193	2. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm İlgin'lı Ahmetoğlu İsmail ile rüfekâsının evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.	194
2. — Azayı kiram muamelâtı	195	3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Mersin'li Karabet'e ait evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.	194
1. — Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı.	195,197	4. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Teke karyesinden değirmenci Nurettin hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.	194
3. — Teklifler	194	5. — Sualler	193,194
1. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Meclisi idare âzâhklarına intihabedileceklerden vergi kaydı aranmamasına dair teklifi kanunisi (2/300)	194	1. — Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Kângırı tuz madenindeki amele arasında vukua gelen kaza ve vefiyata dair sual takriri ve Maliye Vekili Ferid Beyin tahrirî cevabı.	193:194
2. — Tokad Mebusu Mustafa Beyle rüfekâsının, ermeni emvalinin hakkı intifa ashabına verilmesine dair teklifi kanunisi (2/301)	194	2. — Karasi Mebusu Hasan Basri Beyin, Dursunbey kazasına adliye memuru . izam edilmemesi esbabının bildirilmesine dair Adliye Vekâletinden sual takriri	194
3. — Aydın Mebusu Esat Efendinin memaliki meşgule resimlerini hâvi pullar çıkarılması hakkında teklifi kanunisi (2/128)	194:195	6. — Mazbatalar	196
4. — Genç Mebusu Ali Haydar Bey ve rüfekâsının, Palu kazasının bâzı nahiyelerinin Çapakçur kazasına raptı hakkında teklifi kanunisi (2, 302)	195	1. — Tebdilhavaya muhtaç zâbitana harcırâh itasına dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	196:197
4. — Tezkereler	194		
1. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konya'lı Bekir'in evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.	194		

	Sayfa		Sayfa
2. — Maden amelesi hakkında kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası	197: 218,218:224	8. — Müzakere edilen maddeler	195
7. — Muhtelif evrak	193	1. — 1337 senesi Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	195
1. — Meclisin ikinci senei devriyesi münasebetiyle muhtelif yerlerden gelen tebrik telgrafları	193	2. — Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununun on ikinci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye, Muvazenei Maliye ve Müdafai Milliye encümenleri mazbataları	224:225
2. — İnönü muzafferiyeti ve Karahisar'ın istirdadı münasebetiyle gelen tebrik telgrafları	193		

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2 sonra

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Ziya Hürşit B. (Lâzistan), Âtîf B. (Kayseri)

REİS — Celseyi açıyorum.

Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde saat 2 sonra bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Leyleiberatın tebrikine dair Şark Cephesi Kumandanlığının telgrafiyle Karahisar'ın istirdadına ve İnönü muzafferiyetine dair telgraflara cevap yazılması tensibedildi. Bir dışı mektebi tesisine dair Doktor Suat Beyin takriri ile Siird Mebusu Hacı Mustafa Sabri Efendinin, istinaf mahkemelerinin lâğvına mütaallik teklifi Lâyiha Encümenine; Çelebi Efendinin ihtikârın men'ine dair takriri Dahiliye ve İktisat Vekâletlerine havale olundu. Karasi Mebusu Abdül-gafur Efendinin tecavüzü müddetinin mezuniyetten addedilmesine ve Konya Mebusu Hulusi Beyin, bilâ mezuniyet Meclise iltihak etmemiş olmasından müstafi addedilmesine dair Divanı Riyaset kararları kabul olundu ve Gazi-anteb Mebusu Ragıp Beyin uzun müddet devam eden gaybubeti hakkında tafsilâtı ve bu izahata göre vaziyetinin tâyini hakkındaki Divanı Riyaset kararı, mumaileyhin mazereti şa-

yanı kabul görülerek mebusiyetinin devamı ten-sibedilmek suretiyle neticei halle iktiran etti.

Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyin Memurîn Muhakematına mütaallik takriri Lâyiha Encümenine havale edildi. Heyeti ittihamiyenin lâğvı hakkındaki lâyihai kanuniyenin encümeden gelen muaddel dördüncü maddesi ile Edirne vilâyeti teşkilâtı adliyesi Kanununun tadili hakkındaki lâyihai kanuniye müzakere edilerek müstaceliyet kararıyla ve aynen kabul edildi.

Vilâyatı müstahlasa ahalisine tevzi edilmiş olan tohumluğun affı hakkındaki kanunun müzakeresi icra kılınarak maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi dört müstenkif ve 17 redde karşı 159 reyle kabul ve Mersin Mebusu Salâhattin Beyin bu baptaki tadil teklifi kanunun kabulünden sonra verilmiş olduğu için Lâyiha Encümenine havale olunarak teneffüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde biliçtima heyeti ittihamiyelerin lâğvı hak-

kindaki kanunun 6, 7, 8, 9 ncu maddeleri müzakere edilerek aynen ve heyeti umumiyesi dahi katıyetle kabul olundu. Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin Memurın Muhakematına dair teklifi Lâyiha Encümenine havale edildi. 28 Şubat 1337 ve 24 Mayıs 1337 tarihli avans kanunlarına müzeyyel olan lâyihai kanuniye ruznameye bilithal müzakere edilerek maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi 22 redde karşı 144 reyyle kabul edildi. Ordu - Sivas tarikının turku umumiye meyannı ithaliyle elli bin lira tahsisat itası hakkındaki Kanunun müzakeresine geçilerek birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi bir müstenkif, 59 redde karşı (113) reyyle kabul edildi. Bütçenin heyeti umumiyesinin müzakeresine mübaşeret olunması için Ruznameye ithali tahtı karara alınarak teneffüs için Celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikat Bozkır hâdisesinde gaspedilip

İsparta İstiklâl Mahkemesince bilferuht bedelleri İsparta Belediye Sandığına mahfuz olan koyunlara dair Adliye Encümeni mazbatasına hakkında müzakere cereyan ederek neticede ekseriyetin kabulüne iktiran eden Antalya Mebusu Rasih Efendinin takriri ve hile muamele ifasının cevaben Heyeti Vekileye tebliği tensibedildi. Bilâhara Malatya livası dâhilinde Hekimhan namıyla bir kaza teşkili hakkındaki lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçildi ise de; kanun Muvazenei Maliye Encümenince görülmemiş olduğundan mezkûr encümenine havale ve Pazar-tesi Ruznamesine bütçe hakkındaki umumi müzakere ile Nafia bütçesinin ithal olunacağı Makamı Riyasetten hittebliğ saat 7 de Celseye nihayet verildi.

Reisisani Kâtip Kâtip
Dr. Adnan Ziya Hürşit Mehmet Sait

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? (Kabul sadaları) Zaptı sabık kabul edilmiştir.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Meclisin ikinci senesi devriyesi münasebetiyle muhtelif yerlerden gelen tebrik telgrafları*

REİS — İkinci senesi devriye münasebetiyle gelen tebrik telgrafları var, onlara alelusul Davanı Riyasetten cevap yazılacak.

2. — *İnönü muzafferiyeti ve Karahisar'ın istirdadı münasebetiyle gelen tebrik telgrafları*

REİS — Keza İnönü muzafferiyeti ve Karahisar'ın istirdadı münasebetiyle tebrik telgrafları var, onlara da ayrı cevap vereceğiz. (Nere-

lerden sadaları) İsterseniz okuyalım efendim. (Okunsun sesleri) Küllük Nahiye Belediyesi Riyasetinden, Seydişehir Belediye Riyasetinden, Denizli - Kadıköy Belediye Riyasetinden, Silifke Belediye Riyasetinden, Silifke Müdafaa Hukuk Riyasetinden, Karadeniz Ereğlisi Kaymakamlığından, Milâs Kaymakamlığından, Elmalı Belediye ve Müdafaa Hukuk Riyasetinden, Zonguldak Mutasarrıflığından, Karahisar Mutasarrıflığından, Kayseri Müdafaa Hukuk Riyasetinden, Bor'da Adana muhacirlerinden.

5. — SUALLER

1. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin Kângırı tuz madenindeki amele arasında vukua gelen kaza ve vefiyata dair sual takriri ve Maliye Vekili Ferid Beyin tahriri cevabı*

REİS — Tunalı Hilmi Beyin, Kângırı Tuz Madeni amelesinin hakkındaki sual takririne Maliye Vekâletinden mevрут tezkerei cevabiye var, okunacak.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Zabıt kalemi ifadesiyle vâridolan 8 Nisan 1337 tarihli ve 134 - 135 numaralı tezkerei celilei Riyasetpenahilerine cevaptır.

Kângırı Tuz Ocağında 1335 senesinde işliyen amele miktarı otuz bir, 1336 senesinde otuz, 1337 senesi Martında da yirmi neferden ibarettir. İşbu müddetler zarfında birgûna kaza vu-

kubulmamış ve yalnız ameleden birinin parmağı yaralanmış ise de o da iyileşmiş ve sakat kalmamıştır. Ahval dolayısıyla bir seneden beri fen mühendisleri bulundurulmuyorsa da ocakların teşkilâtı tabiyeleri itibariyle âni şükût gibi binnetice kazayı tevlimeden hâdisata mâruz olmadıkları anlaşılmuş ve müstahdemini hakkında hiçbir

veçhile gayriinsani muamele vâkı olmadığı da ayrıca icra kılınan tahkikatla mertebesi sübûta vâsıl olmuş olduğu mâruzudur efendim.

26 Nisan 1337

Maliye Vekili

Ferid

REİS — Hilmi Bey burada yok galiba...

4. — TEZKERELER

1. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konyalı Bekir'in evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Bekir'in Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiyesi var, Adliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm İlginli Ahmetoğlu İsmail ile rüfekâsının evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm İlginli İsmail ile rüfekâsı hakkındaki Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye var; Adliye Encümenine havale edilmiştir.

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Mersinli Karabet hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Keza hiyaneti vataniye ile mahkûm Mersinli Karabet hakkındaki evrakı hükmiye var, Adliye Encümenine veriyoruz.

4. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Teke karyesinden Değirmenci Nurettin hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Keza hiyaneti vataniye ile mahkûm Tekke karyesinden değirmenci Nurettin hakkındaki Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiyeyi Adliye Encümenine gönderiyoruz.

3. — TEKLİFLER

1. — *Kütahya Mebusu Cemil Beyin, meclisi idare âzâlıklarına intihabedileceklerden vergi kaydı aranmamasına dair teklifi kanunisi (2/300)*

REİS — Meclisi idare âzâlıkları hakkında Kütahya Mebusu Cemil Beyin, bir teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Tokad Mebusu Mustafa Bey ve rüfekâsının, Ermeni emvalinin hakkı intifa asbabına ve rüfekâsına dair teklifi kanunisi (2/301)*

REİS — Ermenilerden metrûk arazi ve emlak hakkında Tokad mebuslarının teklifi kanunisini Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Karesi Mebusu Basri Beyin, Dursunbey kazasına adliye memuru izam edilmemesinin esbabının bildirilmesine dair Adliye Vekâletinden sual tavriri.*

REİS — Dursunbey kazasına adliye memuru izam edilmemesi esbabına dair Basri Beyin, Ad-

liye Vekâletinden bir sual tavriri var, Adliye Vekâletine tevdi ediyoruz.

3. — *Aydın Mebusu Esat Efendinin, memaliki meşgule resimlerini havi pullar çıkarılması hakkında teklifi kanunisi (2/128)*

REİS — Hâtırai İstiklâli Millîyi musavvir posta pulları ihdası hakkında Aydın Mebusu Esat efendinin bir tavriri varmış efendim. Bu tavriri Heyeti Umumiyece mazharı kabul olmuş ve posta, telgraf, Dahiliye encümenlerine gönderilmiş. Üç ay geçtiği halde encümenlerden henüz gelmemiştir. Onun için Aydın Mebusu Esat Efendi, Nizamnamei Dahilinin yirmi üçüncü maddesine istinaden Heyeti Umumiye tarafından mezkûr teklifinin ruznamei müzakerata ithalini teklif ediyor. (Muvafıktır, sadaları) Evet muvafıktır, onun için ruznameye bunu ithal ederiz.

ESAT Ef. (Aydın) — Encümenlerden çıkmıştır, efendim.

REİS — Çıkmamıştır.

ESAT Ef. (Aydın) — Çıktı, tabii olundu, Heyeti Umumiyyeye takdim edildi.

4. — *Genç Mebusu Ali Haydar Beyle rüfe-kâsının Palu kazasının bâzı nahiyelerinin Çapak-*

çur kazasına raptı hakkında teklifi kanunisi (2/302)

REİS — Palu kazasından iki nahiyenin Çapakçur'a ilhakına dair bir teklifi kanuni var, onu da Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

8. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *1337 senesi Muvazenei Maliye kanununu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, ruznamei müzakeratımızda 1337 senesi muvazenei umumiyesi hakkında beyanı mütalâat edilecekti. Söz Maliye Vekili Ferid Beyefendininidir. Buyurun, Ferid Bey.

MALİYE VEKİLİ FERİD B. (İstanbul) — Efendim, Meclisi Âliniz 1337 senesi bütçesinin hututu umumiyesi üzerinde müzakereyi kabul buyurmuştu. (Anlaşılmadı, sadaları) Efendim, Meclisi Âliniz bugünkü ruznameye umumi bütçe hakkındaki müzakerenin ithalini kabul buyurmuştu. Halbuki Heyeti Vekile Reisi Paşa hazretleri bir iki gün bir vazifei mühimme ile gaybubet edeceği cihetle Heyeti Vekile kararıyla bunun perşembe ruznamesine ithalini rica ediyoruz. (Muvafık, sadaları), (Pekâlâ, sadaları)

REİS — O halde efendim, tebdilhavaya gidecek zâbitana hareirah itasına dair lâyiha kanuniye var. Fakat tebligat icra edildiği halde henüz Müdafaai Milliye Vekâletinden memuru mahsus gelmemiştir.

MEHMET RAGİP B. (Amasya) — Reis Bey, müsaade buyurursanız müzakereden evvel birkaç söz söyleyeceğim.

REİS — Neye dair söyleyeceksiniz?

MEHMET RAGİP B. (Amasya) — Usulü müzakereye dair efendim. Devair kadrolarının ihzarı için encümenler istihabedilmiş ve bu en-

cümenlerde defterler tanzim olunmuştur; fakat bu, Meclisi Âlinize gelecek, tetkik edilecek, tasdik veya tadil edilecek, bu tasdik veya tadil edilmedikçe bittabi bütçenin müzakeresi esnasında bunlarla uzun uzadıya uğraşılacaktır. Mademki bütçe müzakeresi bitinceye kadar tehir edilmiştir, bu kadrolar gelsin de neticeye kadar bu kadroları tetkik edelim, o kadrolarda tadilat, tashihat bir şey yapılacaksa onu yapalım. Bunu teklif ediyorum.

OSMAN B. (Lâzistan) — Geçen celsede bütçenin müzakeresine ait bir takrir vermiştik bu, reye konmuş ve kabul edilmişti. Yani Maliye Vekili Beyefendi Hazretlerinin vereceği izahatla beraber aynı zamanda devair bütçelerinin münferiden müzakeresi kabul edilmişti ve bu zaten evvelce de kabul edilmişti ve kabulün tesiriyledir ki, bütçe tabedilerek Heyeti Umumiyyeye sevk edilmişti. Binaenaleyh bütçelerin bugün müzakeresine başlayabiliriz. Bendeniz Heyeti Umumiyyeden bunu rica ediyorum, Maliye Vekili Ferid Beyefendi de Perşembe günü izahat verirler.

REİS — Efendim Heyeti Umumiyyeye kabul edilen; müzakerenin cereyanı idi, bütçenin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakerenin Perşembe gününe tehirini Heyeti Vekile rica ediyor ve Meclisi Âliniz de bunu kabul ediyor. Binaenaleyh bugün bütçeyi mevzuubahsedemeyiz. (Muvafık sadaları).

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim, Divanı Riyasetten bâzı arkadaşlara mezuniyet verilmesi kararlaştırılmıştır. Onların birer birer isimlerini okuyacağım. Lütfen izharı rey buyurursunuz.

Rifat Ef. (Konya) bir ay. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Diyap Ağa (Dersim) üç ay. (Azimet ve avdet hariç) Kabul edilmiştir.

Hasan Sıddık B. (Van) üç ay. (Azimet ve avdet hariç) kabul edilmiştir.

Vehbi B. (Niğde) bir ay. Kabul edilmiştir.

Arif Ef. (Konya) bir ay. Kabul edilmiştir.

Nusret Ef. (Erzurum) üç ay. (Azimet ve avdet hariç) kabul edilmiştir.

Ömer Vehbi Ef. (Konya) bir ay. Kabul edilmiştir.

Mehmet Ef. (Adana) bir ay. Kabul edilmiştir.

Fikri Faik B. (Genç) üç ay. (Azimet ve avdet hariç) Kabul edilmiştir.

Abdülhak Tevfik B. (Dersim) üç ay. (Azimet ve avdet hariç) Kabul edilmiştir.

Nüzheth Bey (Ergani) Üç ay. (Azimet ve avdet hariç) kabul edilmiştir.

Abdülğani Bey (Siverek) Üç ay. (Avdet azimet hariç) kabul edilmiştir.

Feyzi Efendi (Malatya) Üç ay. (Avdet azimet hariç) kabul edilmiştir.

Abdülkadir Kemali Bey (Kastamonu) 15 gün. Kabul edilmiştir.

Tufan Bey (Hakkâri) Üç ay. (Avdet azimet hariç) Kabul edilmiştir.

Esat Bey (Lâzistan) Üç ay. (Avdet ve azimet hariç) Kabul edilmiştir.

Esat Efendi (Aydın) Bir buçuk ay. Kabul edilmiştir.

Nâfiz Bey (Canik) 15 gün. Kabul edilmiştir.

Ali Efendi (İçel) İki ay. Kabul edilmiştir.

Hamdi Bey (Ertuğrul) bir ay. Kabul edilmiştir.

Ruşen Bey (Gümüşane) Üç ay. (Azimet ve avdet hariç) Kabul edilmiştir.

Salih Efendi (Erzurum) Üç ay. (Azimet ve avdet hariç) Kabul edilmiştir.

Hacı Garip Ağa (Malatya) Üç ay. (Azimet avdet hariç) Kabul edilmiştir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, malûmuâlileridir ki, geçenlerde nısabı müzakere için bir teklif vâkı olmuştu. Ekseriyet hâsıl olmuyor, nısabı ekseriyet olarak 86 esasını kabul edelim diye. Bu reye konu, ekseriyet olmadı, bu teklifin adı ruzname meyanında el'an tahtaya yazılmakta devam ediyor. Divanı Riyaset daima 161 i muhafaza edebilmek için ne gibi esas tesbit ediyor da mezuniyetleri Meclise arz ediyor? Bu ciheti anlamak istiyorum. Sonra müşkülât karşısında kalmıyalım. Âzayı kiram gider, gider, ekseriyet kalmaz. Mevcut (86) ya düşer. Binaenaleyh (400) âzadan ancak (80) kişinin rey vermesine zaruret hâsıl olur. Divanı Riyaset bunu tesbit etmeli. Ne hesap üzerine bunu yaptığını Meclise bildirmesini istirham ediyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Bey, bu izin alanlar içerisinde zannedirim on gün evvel gelenler de vardır. İsim tasrih etmiyorum ve tasrihe de lüzum yok. Divanı Riyasetten rica ederiz tekerrüründen ihtiraz edilsin.

LÜTFİ B. (Malatya) — Bir mebusun izinli gitmeye üç ay hakkı vardır. Ne vakit olursa istimal eder.

CEMİL B. (Kütahya) — Nısabı müzakere 86 dir. Nısabı müzakere 86 ya düşünceye kadar izin vermek mümkündür. (Hayır sadaları)

6. — MAZBATALAR

1. — *Tebdilihavaya muhtaç zâbitana harcırah itasına dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Efendim, tebdilihavaya gidecek zâbitana harcırah itasına dair lâyihai kanuniye var, onu okuyacağız.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey, istirhamım is'af buyurulmadı.

REİS — Efendim, Divanı Riyasetten kimse yok.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HASAN B. (Trabzon) — Reis Bey, bu kanun Muvazenei Maliyeden çık-

mış mıdır? Muvazenei Maliyeye gitmemiş ise encümen istiyor, görecektir.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Bu mesele vesilesiyle bir şey arz etmek isterim. Ruzname vekâletlere her gün gönderiliyor, halbuki her bün birisi bulunmuyor. Ve işler geri kalıyor. Divanı Riyasetten tebliğ edilsin, vaktü zamanıyla bulunsunlar biz de iş yapabilelim.

REİS — Efendim, Divanı Riyasetten her gün muntazaman ruznameler vekâletlere veriliyor, ve bugün bendeniz telefonla da kanunlar için memuru mahsus gönderilmesi için Müdafai Milliyeden rica ettim, belki memur yoldadır. Teehhür etmiş gelmemiştir. Mamafih Muvazenei Maliye Encümeni Mazbata Muharriri

Beyefendi bu lâyihaın Muvazenei Maliye Encümeninden geçmediğini söylüyorlar. Hakikaten Muvazenei Maliye Encümenine gitmesi de lâzım görülüyorsa oraya gönderelim efendim. (Muvafık sadaları) O halde kanun lâyihası Muvazenei Maliyeye gönderildi.

Efendim, Divanı Riyaset namına Hasan Fehmi Bey mezuniyetler için izahat verecekler.

REİSVEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Mezuniyetler Divanca tensibedilerek Heyeti Celilenize sevk edildiğinden dolayı nı sabı müzakereye hâlel gelip gelmediğinin teemmülû sual kılınmış. Bugün Ankara'da mevcut Âzayı Kiram (280) küsurdur. Mezuniyet verilen zevatın mâzeretleri pek muhik olduğu müracaatı vâkıalarından anlaşılıyor. Verilen mezuniyetler, değil Meclisin nı sabı müzakeresine, sülûsanı ekseriyeti bile ihlâl etmiyecek mahiyetinde olduğu Divanca tetkik olundu. Onun için nı sabı müzakereye hâlel gelmiyecektir. Yeter ki rüfeka Meclise devam etsinler.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bendeniz nı sabı müzakerenin 86 olması hakkındaki Divanı Riyasetin vâkı olan teklifinin geriye alınmasını teklif ediyorum.

REİS — Bu sonraki mesele, sırası geldiği zaman müzakere edeceğiz.

2. — *Maden amelesi hakkında kanun lâyihası ve İktisat Encümeni mazbatası.*

REİS — Efendim maden amelelerinin hukukuna mütaallik kanun suretini ve encümenin ta dilâtını okuyoruz.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine
Ankara

Maden ocaklarında çalışan amelenin hukuku mütekaabilelerinin temini hakkında tanzim ve Heyeti Vekilenin 5 . I . 1337 tarihindeki içtimamında tasvibolunan lâyihai kanuniye sureti musaddakası ile esbabı mucibe lâyihası raptentakdim kılınmakla ifayı muktezasını ve neticesinin işar buyurulmasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
M. Kemal

Maden ameleleri hukukuna ait Kanunun esbabı mucibe lâyihasıdır

Gerek Zonguldak ve Ereğli havzai fahmiyesine ait 24 Nisan 1283 tarihli Nizamnamei hu-

susiyede ve gerek 26 Mart tarihli Maden Nizamnamesinde amelenin şeraiti hayatiye ve hukuku mütekaabilelerini temin edecek hiçbir madde olmadıktan başka Ereğli havzasına mahsus olan nizamnamenin mevaddı muhtelifesi gerek maden sütunu kat ve ihzarında ve gerek maden ocaklarında çalışmakta ameleiy mecbur tutmakta ve hattâ bu mecburiyeti on üç yaşından elli yaşına kadar olanlara kadar teşmil etmekte olduğu ve işbu nizamnamelerin amelenin sıhhi ve içtimai ihtiyacatını temin edecek ve ameliyat esnasında veya kaza neticesinde mâlûl kalacak veya telef olacak veyahut hasta düşecek amelenin veya ailesinin tehvini ıstırap ve tadili âlâmına medar olacak mevaddı ihtiva etmediği nazarı dikkate alınarak sâyi zatisiyle maişete çalışan ve sermayedarlarına pek mühim servet kazandıran ve daima ezilmiş ve ezilmeye mahkûm bulunmuş ve hiçbir taraftan muavenet görmemiş olan maden amelelerinin maden sahiplerine karşı hukuku mütekaabilelerini ve mehmaemken daha insani bir hayat geçirebilmelerini temin etmek üzere (Maden ameleleri hukukuna) dair bir kanun sureti kaleme alınmıştır.

On iki maddeden ibaret olmak üzere tanzim olunan işbu kanunun birinci maddesi amelenin beytutet ve istirahatı için maden civarında amele koğuşları ve hamam inşasına maden sahiplerinin mecbur tutulmasına dair olup bu madde ile mütemedi bir sâyi bedenle yorgun ve âdeta bitap düşen amelenin yegâne serveti ve munhasıran medarı maişeti olan vücudunu tesirâtı havaiyeden ve binnetice hastalıktan kurtarmak için amele koğuşları ve sıhhat noktai nazarından tesirâtı müfidesi müstağni izah bulunan banyo için hamam inşası ve bunların kavaidi hıfzı-sıhhaya muvafık ve kabili sükna olmaları ve netice itibariyle amelenin istirahatı bedeniye ve hastalıktan vikayeleri istihdaf edilmiştir.

Kanunun ikinci maddesiyle amelenin cebren istihdamı ve angariyeye sevki ve on altı yaşından dün olanların istihdamı menedilmiştir. Köy mütegalibelerinden ve sıfatı resmîyeyi haiz bulunanlardan bâzılarının madenciler tarafından itmaiyle biçare köylülerin cebren maden ocaklarına sevki ve Ereğli havzasına ait Nizamnamenin iebar hakkındaki mevaddı işbu madde ile ref ve izale edilerek amelenin münasip ücretle ve rızası tahsil olunmak suretiyle işlettirilmesi temin olunmuştur. On altı yaşından dün olan-

lar tahsil sinninde olmak ve neşünemayı bedenin en faal devresinde bulunmak hasebiyle hayatı âtiyelerine mühim tesir ika edeceği nazarı dikkate alınarak maden ocaklarında işlemekten menedilmiştir. Amelenin sureti istihdamını ve ücreti miktarıyla istihkaklarının muntazaman tediye edilip edilmediğini ve ameleye karşı bir haksızlık yapıp yapılmadığını ve istihdam edilen amelenin sin ve miktarını teftiş edebilmek üzere madencilerin defter tutmaları ve bu defterleri berayı tetkik amele birliği müfettişine veyahut İktisat Vekâleti memurinine ibraz eylemeleri mecburiyetini teminen üçüncü madde vaz'olunmuştur. İktisabettikleri azîm servetlerin istihsalinde kendileri için yegâne medarı servet ve canlı bir âlet olarak istihdam ettikleri amelelerin halen ve âtiyen tehvini ıstırahatına ve mübrem ihtiyacatına medar olmak üzere kanunu mahsusuna tevfiakan âtiyen ameleler tarafından teşkil edilecek ihtiyat ve teavün sandıklarına işinin derece ve ehemmiyeti nispetinde madencilerin muaveneti nakdiyede bulunmalarını teminen kanunun dördüncü maddesi kaleme alınmıştır. Amelenin zatına aidolan alât ve edavatiyle hayvanatının ameliyat ve nakliyat esnasında kırılan ve telef olanlarının madenci tarafından tazmin olunması hem istihsalâtın tezayüdüne yardım etmesi hasebiyle madencinin nef'i ve hem de alât ve edevat tedariki endişesiyle işinden ayrılmak ve bu suretle maddeten mutazarrır olmak mecburiyetinde kalan amelenin boş kalmasını ve bu yüzden fuzuli masraf ihtiyar etmesini ve alacağı cüzi ücretin alât ve edevat veya hayvanat ıstırası için sarf edilmemesini intaç edeceği cihetle beşinci madde kaleme alınmıştır.

Madenlerde eczane ve bir tabip bulundurulması Maden Nizamnamesinin yetmiş yedinci maddesinde mezkûr ise de hasta ve kazazede olan amelenin meccanen tedavisine dair bir kayıt bulunmadığından amelenin işbaşından uzun müddet ayrılmaması madencinin de menafii cümlesinden olması ve amelenin ekseriya şehirlerden uzak ocaklarda hastalanması hasebiyle ya lüzumu olan meblâğa malik olmaması yüzünden telefini ve arkada bir sürü sefil ve perişan aile efradı bırakmasını veyahut hayatı bahasına iddihar edebildiği beş on parasını yine eczane sa-

hibi madenciye terk etmesini intacedeceği cihetle maden sahiplerinin bir eczane ve bir şahadetnameli tabip bulundurmaları ve amelenin meccanen tedavi edilmeleri altıncı madde ile tahtı mecburiyete alınmıştır.

Maden Nizamnamesinin yetmiş sekizinci maddesi kazazede olanlara veya ailelerine verilecek tazminata mütedair ise de amelenin hukukunu temin edecek derece ve surette olmadığından imalâttan dolayı bir daha işliyemeyecek derecede sakatlananlara ve kaza neticesinde vefat eden amele ailelerine madencinin tazminat vermesi lâzım bulunduğundan ve çünkü amelenin vasitai maişeti kuvveti ve âzayı bedeniyesi ve hayatı olduğundan bunlardan birisinin zıyayı ile çalışmaktan sâkıt olan amele için artık sefaletten ve ıstıraptan başka hayat ve ümidi refah kalmıyacağından bu biçarelere hiç olmazsa tahfifi âlâmına medar olmak üzere tazminat itası pek tabii görülmüştür.

İşbu tazminat matlup maksadı temin edebilmek üzere süratle verilerek iktiza ettiğiinden mahkemelerin birçok merasimi kanuniyeye tâbi ve madencinin her veçhile ameleye galebe edecek vesait malik bulunması dolayısıyla bu maksadın mahakimi nizamiyeye süratle husulüne imkân bulunmadığından gerek tazminatın ve gerek madenin suidaresinden ve fennen lâzım olan şeylerin noksanından mümbais kaza neticesi madenciden ahzı lâzımgelen cezayı nakdinin takdir ve tâyini ameleler tarafından intihab olunacak bir âza ile İktisat ve Adliye vekâletlerince tâyin olunacak bir memur ki ceman üç zattan mürekkep bir heyete terk edilmiş ve işbu heyet tarafından tâyin olunan tazminat ve cezai nakdiyi vermekten istinkâf eden madenci hakkında doğrudan doğruya İera Kanununun tatbiki, kanunun yedinci maddesiyle tahtı temine alınmıştır.

İşbu yedi maddeye kuvvei teydiye olmak üzere işbu mevaddı ifa etmiyen madenci ve mültezimlerin ruhsatname ve şartname ve itilâfname ve imtiyazları fesholunur fıkrasıyla sekizinci maddenin vaz'ı münasip görülmüştür. Dokuzuncu madde ile kanunun makabline şümülü temin olunmuş ve onuncu maddesiyle de maden nizamnamesinin yetmiş yedinci ve yetmiş sekizinci maddeleri ve bu kanun ahkâmına te-

aruz eden bilûmum mevaddı nizamiyenin mül-
ga olduğu zikredilmiş olmakla daima mahkû-
mu sefalet bırakılmış olan zavallı ve bedbaht

amelelerin mehmaemken muhafazai hukukuna
mütaallik bulunan işbu lâyihai kanuniye tanzim
ve takdim kılındı. 22 Teşrinisani 1336

Ereğli ve Zonguldak havzai fahmiyesi maden amelelerinin hukukuna mütaallik Kanun hakkında
İktisat Encümeninin esbabı mucibe mazbatası

5 Kânunsani 1337 tarih ve 488 numaralı maden amelelerinin hukukuna mütaallik Heyeti Vekilenin teklifi kanunisi İktisat Vekili Celâl Beyefendi hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Teklifi kanuni esas itibariyle şayanı kabul görülmüş, umumiyet ve hususiyeti durudırız müzakere ve münakaşa olunduktan sonra Heyeti Vekilenin esbabı mucibe mazbatası mucibince tahsisle iltibası def için serlevhaya Ereğli ve Zonguldak havzai fahmiyesi ibaresinin tahriri dördüncü maddedeki ihtiyat ve teavün sandıklarına edilecek muavenetin müphemiyetini ref için tadili bütün medenî memleketlerde kabul edildiğinden sarfınazar insani bir düşünce ile saâti mesainin tâyini, tâyin edilen saâti mesai haricinde çalışmanın tarafeynin rıza ve muvafakatiyle iki kat ücrete tâbiyeti tahtezzemin mesafede nüzul ve suud için geçen müddetin de saâti mesaiye ithali suretiyle sekizinci madde olarak ilâvesi düşünülmüş ve mezkûr lâyihai kanuniye ekseriyetle şekli âtide tesbit edilmiştir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Maden amelelerinin hukukuna mütaallik kanun sureti

MADDE 1. — Maden ocaklarında müstahdem amelenin beytutetleri ve temini istirahatleri için her ocak civarında hıfzıssıhha şeraitine muvafık ve kabili süknâ amele koğuşlarıyla hamam inşasına ocak sahipleri mecburdur.

MADDE 2. — Maden işlerinde amelenin cebren istihdamı ve angarye suretiyle her hargi bir işe sevkı ve on sekiz yaşından dun olanların istihdamı memnudur.

MADDE 3. — Her madenci istihdam ettiği amelenin miktarı ücretiyle künyesini mübeyyin muntazam defter tutmaya ve bu defteri amele birliği müfettişine ve İktisat Vekâleti memurlarına berayı tetkik ibraza mecburdur.

MADDE 4. — Alelûmum madenciler Nizamnamei mahsusuna tevfikân ameleler tarafından teşkil olunacak ihtiyat ve teavün sandıklarına işinin derecesi nispetinde muaveneti nakdiyede bulunmaya mecburdurlar.

MADDE 5. — Amelenin zatına aid olup esnayı ameliyatta kırılan alât ve edevatiyle nak-

İKTİSAT ENCÜMENİNİN TADİLİ

Ereğli ve Zonguldak havzai fahmiyesi maden amelelerinin hukukuna mütaallik kanun sureti

MADDE 1. — Aynen.

MADDE 2. — Aynen.

MADDE 3. — Aynen.

MADDE 4. — Tadilen; (Alelûmum madenciler nizamnamei mahsusuna tevfikân ameleler tarafından teşkil olunacak ihtiyat ve teavün sandıklarına beher mah zarfında istihdam edebilecekleri amele ücreti umumiyesinin yüzde birinden dun olmamak üzere muaveneti nakdiyede bulunmaya mecburdurlar.)

MADDE 5. — Aynen.

Hü.

İk. E.

liyat esnasında telef olan hayvanatı madenci tarafından tazmin olunur.

MADDE 6. — Bilûmum madenciler hasta ve kazazede olan ameleyi meccanen tedavi et tirmeye ve bunu teminen maden civarında hastane, eczane ve şahadetnameli etibba bulundurmaya mecburdurlar. Bunların tâyini mahal ve adedi ile muhtelif madencilerin arasında masarîfin veçhi tevzi ve itasına dair ayrıca bir nizamname tanzim olunacaktır.

MADDE 7. — Bir madende imalâttan dolayı bir daha işliyemeyecek derecede kazazede olanlara ve kaza neticesinde vefat eden amele ailelerine verilmek üzere birisi amele tarafından intihap ve diğerleri, ikisi İktisat ve Adliye Vekâletlerinden tâyin edilecek üç zattan mürekkep bir heyet tarafından tâyin ve takdir olunacak miktar ve nispette maden sahip veya mütezimleri tarafından tazminat alınır. Kaza vuku madenin sui idaresinden ve fennen lâzım olan şeylerin noksanından neşet etmiş ise tazminattan başka bin liradan ekal olmamak üzere mezkûr heyetçe takdir olunacak miktarda cezai nakdi alınır. Tediye istinkâf bulunduğu takdirde mezkûr heyetin kararı icra kanununa tevfikân infaz olunur.

MADDE 8. — Amelenin ahvali sıhhiye ve şeriatî hayatiyeleriyle hukuku umumiyelerine müteallik işbu mevaddı ifa etmeyen madenci ve mültezimlerin ruhsatname ve şartname ve itilâfname ve imtiyazları fesholunur.

MADDE 9. — İşbu kanun ahkâmı elyevmer'i olan bilûmum ruhsatname ve şartname ve itilâfname ve imtiyazlara da şâmindir.

MADDE 10. — Maden Nizamnamesinin yetmiş yedinci ve yetmiş sekizinci maddeleriyle işbu kanun ahkâmına tearuz eden alelûmum mevaddı nizamiye mülğadır.

MADDE 6. — Aynen.

MADDE 7. — Aynen

MADDE 8. — Mesaii yevmiye alehtlak sekiz saattir, bu müddetten fazla çalışmaya hiçbir işçi icbar edilemez; saati mesai haricinde tarafeynin rıza ve muvafakatiyle iki kat ücrete tâbidir. Tahtezzemin mesafede nüzul ve suut içinde geçen müddet sekiz saate dâhildir.

MADDE 9. — Lâyihai kanuniyedeki sekizinci madde aynen 9 neu madde olarak kabul edilmiştir.

MADDE 10. — 9 neu madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — 10 neu madde aynen kabul edilmiştir.

Hü.

İk. E.

MADDE 11. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 12. — Bu kanunun tatbikine İktisat Vekili memurdur.

5 Kânunusani 1337

Türkiye Büyük Millet

Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

Müdafaa Milliyeye Vekili

Fevzi

Dahiliye Vekili N.

Adnan

Maliye Vekili

Ferid

Nafia Vekili

Ömer Lûtfi

Sıhhiye Vekili

Adnan

Umuru Şeriye Vekili

Fehmi

Adliye Vekili

Celâlettin Arif

Hariciye Vekili

Ahmed Muhtar

Maarif Vekili

Hamdullah Suphi

İktisat Vekâleti Vekili

Celâl

Erkâni Harbiyei Umumiye

Reis Vekili

Fevzi

MADDE 12. — 11 nei madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — 12 nei madde aynen kabul edilmiştir.

İktisat Encümeni Reisi

Konya

Kâtip

Adana

Zamir

Âza

.....

Mazbata Muharriri

Antalya

Halil İbrahim

Âza

Atif

Âza

.....

REİS — Efendim, heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı? (Kabul sadaları) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 1. — Maden ocaklarında müstahdem amelenin beytutetleri ve temini istirahatleri için her ocak civarında hıfzıssıhha şeraitine muvafık ve kabili sükna amele koğuşları ile hamam inşasına ocak sahipleri mecburdur.

REİS — Birinci madde hakkında söz isteyen var mı?

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bunda, ocak sahipleri, deniliyor. Kanun sırf Zonguldak havalisindeki madenlere ait hususi bir kanundur. (Kürsüye sadaları) Bu, Zonguldak amelesine ve oradaki havzaya ait hususi bir kanun mahiyetindedir, bu, sırf bu havzada tatbik olunacaktır. Onun için bu birinci maddenin son fıkrasında, ocak sahipleri, deniliyor. Bu maddenin yalnız murakabesi değil, tasarrufu dahi Hükümete aittir. Orada bulunan madenciler sırf maden âmili ve mültezim mahiyetinde bulunuyorlar. Bu, (Ocak sahipleri) yerine (Ocak âmilleri) kelimesinin konulması daha muvafık olacağı için tashihan kabulünü rica ediyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bu kanun umumidir.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Devamla) — Bu filvaki öyle idi ama İktisat Encümeninde Zonguldak havzasına aidolarak kabul edilmiş ve Hükümet de buna iştirak etmiştir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Diğer maden ocakları bu kanuna olan ihtiyaçtan vâreste midir?

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bu havzanın hususiyeti vardır, efendim. Diğer madencilerin tâbi olduğu şeraite tâbi değildir. Bunu bâzı zamanlar vesile düştükçe arz etmişim. Diğer madenlerin haiz olduğu yani tâbi olduğu şeraitten başka şeraiti haizdirler. Bunu Meclisi Âliniz kabul ettikten sonra diğerleri için onların şeraitine muvafık bir şey yapılır ve Meclisi Âlinize teklif edilir, efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, bu maddede biraz müphem kalan bir nokta var ki; daima suitefsire uğramıya pek müsaittir. (Hıf-

zıssıhha şeraitine muvafık ve kabili sükna) deniliyor ki, bu şeraif, her doktora, her ocak sahibine her iki kalbliye ve her kötü kalbliye göre değişebilir. Binaenaleyh bendeniz bunun yerine - İktisat Vekâletince tanzim olunan nümunelerine tevfikan - denmesini teklif ediyorum.

İKTİSAT ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bu kanunun hiyni müzakeresinde encümen-de tetkik ve müzakere olunan mesailden birisi bu kanun umum maden ocaklarında mı yani bundan sonra açılacak maden ocaklarında mı yoksa halihazırda bulunan Ereğli ve Zonguldak havzalarında çalışan ameleler hakkında mı tatbik edilecektir? Evvelâ bu cihet müzakere olundu, sonra halihazırda Ereğli ve Zonguldak havzai fahmiyesinde çalışan amelelere mahsus olarak yapıldığı kabul ve kanunun serlevhasında da (Ereğli havzai fahmiyesi maden amelesinin hukukuna mütaallik) diye tashih edilmiştir. Sonra Hilmi Bey hıfzıssıhha şeraitine muvafık kaydına karşı, İktisat Vekâleti tarafından gösterilecek nümunelere tevfikan diyorlar. Halbuki hıfzıssıhha şeraifi zaten matlubu temin edebilir. Çünkü İktisat Vekâleti her zaman amele süknası olarak yapılan binaları teftiş edebilir ve eğer hıfzıssıhha şeraitine muvafık değilse tabiidir ki, bunun hıfzıssıhha şeraitine muvafık bir surette yapılmasına teşebbüs edebilir. Binaenaleyh nümuneye hacet yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade buyurur musunuz?

REİS — Sizden evvel söz alan var.

HASAN B. (Trabzon) — Efendim, tetkikine başlanan kanun, bendenizce de pek büyük ehemmiyeti hayatiye ve içtimaiyeyi haizdir. Malûmu âlileridir ki, amele hayatına mütaallik kavanini içtimaiye ve iktisadiye memaliki mütemeddinde asırlardan beri teessüs etmiş ve 1870 ten sonra bütün memleketlerde, bilhassa Almanya'da meydana konulan kanunları takliden birçok amele kavanini meydana getirilmiştir. Maâşükran görüyorum ki, bu kanun bizde amele hayatına dair yapılması lâzımgelen kavaninin birincisini teşkil ediyor. Başlıca dört esası ihtiva ediyor. Esbabı sıhhiyenin temini, fabrikalarda darüssmaalarda, imalâthanelerde amele hayatının esbabı sıhhiyeye taallük eden kısımlarını kanunen birtakım tedabir ve kuyut altına al-

mak, ikincisi, bilhassa maden amelelerinin hususiyeti mesaisine ve onların tarzı mesaisi daha müziç, daha müşkül, ahvali sıhhiyeyi daha ziyade rahnedar eden şerait altında bulunmasına binaen muayyen sinne vâsıl olmıyan amelenin bu ocaklarda amele olarak istihdamına Hükümetin müsaade etmemesidir ki, on sekiz yaşından aşağı olanların men'idir, sonra içtimai bir maksatla konmuş muavenet sandıkları, dördüncüsü de, sanat tehlikelerinden hâsıl olan tazminatı şahsiye, eğer kaza maden sahiplerinin taksirinden ileri gelmişse, madencilerin teziyesi ve ayrıca da cezayı nakdî meselesi ve bir de saâti mesai meselesidir. Yani bu şeraiti sıhhiye altında maden ocaklarında amele kaç saat çalışmalıdır? Efendiler bu mesai memaliki mütemmedinede o kadar nazarı dikkate alınmıştır ki, her birisi hakkında, ciltlerle eser yazılmıştır. Bu ahkâm gayet umumidir. Gerek maden amelesi olsun, gerek fabrika amelesi olsun, gerek bahriye amelesi olsun; bütün amele hayatını ihata eden esasatı umumiyeyi ihtiva etmek itibariyle İktisat Encümeninin yalnız bir sahada bir vaziyette çalışan ameleye mahsus olmak üzere yapmış olduğu kanun bendenizce temini maksada kâfidir. Bu ahkâmı umumiyedir. Bu bütün amele hayatına teşmil edilmek lâzımgelen birtakım tedabiri kanuniyedir. Binaenaleyh bendeniz bunun içerisinde diğer madenlerde hattâ diğer sanayide çalışan ameleye de tatbik edilmesi lâzımgelen birçok esaslar görüyorum. Bu maksatla ahkâmı umumiyeden olan sin meselesini, tazminatı şahsiye meselesini, saâti mesai meselesini lâyhaya ilâve ederek bir madde ile bilhassa diğer sanayii nazarı itibara alamazsak bile sanayii mümasedilen olan diğer maden ocaklarında çalışan ameleler hakkında dahi teşmilini mübeyyin bir madde ilâvesi suretiyle bilhassa saâti mesai, tazminatı şahsiye ve cezayı nakdî meselesi hakkındaki madde kanuniyenin sını on sekizden aşağı olan amelenin istihdamının memnu olması esaslarının diğer maden amelelerine de teşmili zaruridir. Çünkü aynı şeraiti sıhhiye ve aynı şeraiti iktisadiyedir. Aynı ahkâma tâbi olması zaruri bir keyfiyettir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bendeniz de efendim bir şey arz edeceğim. Takririmi de verdim. Gerek encümen ve gerek Heyeti Vekile bu kanunun yalnız Ereğli havzai fahmiyesi-ne aid olduğunu kabul ediyorlar. Halbuki kanun

mutlak olarak verilmiştir. Herkesin enzarı istifadesine vaz'edilmiştir. Mutlakiyetle bu kanunu çıkarırsak tatbik etmek mükellefiyeti vardır. Bundan ihtiraz etmek için Ereğli havzai fahmiyesi tâbirinin ilâvesiyle ki, bendeniz buna taraftarım. Bir taraftan evvelâ orada tatbik edelim; muvaffakiyetini görürsek tatbikini teşmil ederiz. Ereğli - Zonguldak havzai fahmiyesi diye tasrih edelim.

REİS — Efendim, Refik Şevket Bey kanunun serlevhasını Ereğli ve Zonguldak havzai fahmiyesinde çalışan amele hukukuna mütaallik kanun şeklinde tadilini teklif ediyor. Encümen de kabul ediyor.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim müsaade buyurunuz. Gerek memaliki haricide, gerek memaliki Osmaniyenin diğer taraflarında daima Ereğli havzai fahmiyesi denmekle bu havza şöhret kazanmıştır. Binaenaleyh Zonguldak denilmez. Denildiği takdirde sahil boyunca bütün mevkileri saymak icabeder.

REİS — Efendim (Ereğli havzai fahmiyesi maden amelelerinin hukukuna ait) kanun şeklinde serlevha konmasını kabul edenler el kaldırsın. Kanunun serlevhası bu suretle kabul edilmiştir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Beyefendi diğer madenler hakkında da ayrıca bir kanun getireceklerini va'dettiler mi?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, Mazbata Muharriri Bey bendenizin teklifime itiraz ettiler. Dediler ki : Hıfzıssıhha şeraitine muvafık tâbiri katiyen kalmalıdır. Diğer münasip değildir. İcabında İktisat Vekili Beyefendi gelir, teftiş eder. Hıfzıssıhhaya gayrimuvafık şerait tahtında yapılmış olan bir binayı İktisat Vekâleti kalkıp yıktırarak mı? Binaenaleyh kısa yoldan, kestirme yoldan gitmek varken dolambaçlı bir yola sapmak katiyen muvafık mantık değildir. Binaenaleyh teklifi tekrar ediyorum. İktisat Vekâleti nümuneler yaptırır ve nümunelere tevfikân her yerde inşaat yaptırır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, buradaki hıfzıssıhha şeraitinden maksat, amelenin temini istirahatidir. Asıl maksadımız budur. Mamafih encümen bunu mutlaka kabul etmekle diğerini kabul etmiyecek değildir. Maksat amelenin istirahatidir. Gösterilen nü-

muneler veçhile ki onlar tabii şeraiti sıhhiyeye muvafıktır. O derece münakaşaya değer bir ciheti yoktur.

Dr. SUAD B. (Kastamonu) — Efendim, bu ocaklarda çalışan amelenin vaziyeti hazırasını ıslah için yapılan kanunun birinci maddesi pek ziyade mühimdir, takdir ederim. Oraları bilmiş olanlara malûmdur ki (ıştırmıyoruz sadaları) amele en fena şerait dâhilinde memleketlerine dönerler. Onun için Hilmi Beyefendinin itirazı vârit değildir. Bendenizce encümenin ve hükümetin teklifi aynen kabul edilmelidir.

Dr. FUAD B. (Bolu) — Efendim, bendeniz burada (kabili sükna) tâbirini fazla görüyorum. (Hıfzıssıhha şeraitine muvafık) denildikten sonra (kabili sükna) tâbiri fazladır. (Kabul ederiz sadaları)

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Efendim, amelenin hukuk ve menafiini bu kadar insani bir nazarla tetkik eden Heyeti Vekileye teşekkür ederim. Fakat bu kanunu yalnız Ereğli havzai fahmiyesinde bulunan bilûmum ameleye değil, memaliki osmaniye dâhilinde bulunan maden amelesine teşmili lâzımdır. (Kabul edilmiştir sadaları) Birinci maddenin bilûmum tâbiri memaliki osmaniyede bulunan bilûmum amele demek değildir. Birinci maddenin bilûmum tabiriyle memaliki osmaniyede bulunan ameleye teşmilini teklif ediyorum. Heyeti Celileniz kabul eder zannederim.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Kanunların umum ameleye tatbikini arzu eden arkadaşlarımı tatmin etmiş olmak için arz ediyorum ki, amelenin umumi hayatına şâmil bir nazarla bir amele kanunu yapılmıştır. Fakat bunu itiraf etmeli ki; memleketin hayatı iktisadiyesine, hayatı içtimaiyesine fevkalâde tesiri olan bir kanun az bir zamanda intacedilemiyor. Heyeti Vekilece bu, mevzuu müzakeredir ve adlî bir nazarla da tetkiki için Adliye Vekâletindedir. Binanealayh o geldiği zaman arkadaşlarımız onun üzerinde uzun boylu mütalâatta bulunurlar. Bu kanun yalnız bu havzaya aittir ve bu havzaya aid olduğu için daha kolaylıkla karar verebiliriz. Bu amele Kanununa arkadaşlarımızın intizar eylemelerini rica ederim.

ŞEVKET B. (Sinob) — Bu kanun ahkâmı cezaiyeyi de şâmilidir. Binaenaleyh bunun Ad-

liye Encümenine gelmesi doğrudur. Adliye Encümenine tevdiini istiyoruz.

REİS — Adliye Encümeni Kanununun, ahkâmı cezaiyeyi havi olduğundan Adliye Encümenine havalesini istiyor (hayır, sadaları) (Adliyeye hacet yoktur sadaları)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bunun ayrıca Adliye Encümenine gönderilmesine esasen lüzum yoktur zannediyorum, ahkâmı cezaiye zaten yedinci maddededir. Sıra yedinci maddeye geldiği vakit Adliye Encümeni noktai nazarını gösterir, efendim.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bir encümene gitmesi teklif olunduğu vakit münakaşaya mahal yoktur (Adliye Encümeni yok, sadaları) Nizamnamede serahat vardır, efendim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu gibi kanunlar daima birtakım merasim altında sürünüp gidiyor. Rica ederim ahkâmı cezaiyeyi yalnız Adliye Encümeni anlamaz. Ahkâmı cezaiye bahsi gelince Adliye Encümeni kendi noktai nazarını burada ferdî bir mahiyette söyleyebilir. Binanealeyh bu gibi kanunları beyhude tehir etmiyelim. günahdır.

BİR MEBUS BEY — Zaten bu kanun umumi değildir, hususi bir mahiyettedir.

REİS — Efendim, Adliye Encümenine havalesine lüzum görüyor musunuz? Adliye Encümenine havalesini kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Havale olunmadı, efendim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Efendim, birinci maddede «hıfzıssıhha şeraitine muvafık» denildikten sonra bir de «kabili sükna» tâbiri var. Hıfzıssıhha şeraitine muvafık denildikten sonra artık bu tâbir zannederim fazla ve lüzumsuzdur. (Kaldırıldı o tâbir sadaları) Pekâlâ ...

Bir de Tunalı Hilmi Beyefendinin teklifleri veçhile (Hıfzıssıhha şeraitine muvafık) tâbiri umumi bir tâbirdir. Bunu da böyle bırakacak olursak, malûmuhsanımız, her yerde amele sahipleri yaptıkları binanın hıfzıssıhaya muvafık olduğunu iddia edecektir. Onun için bu koğuşlar İktisat Vekâletinin bir heyeti fenniye yapacağı nûmuneler dairesinde yaptırılırsa daha muvafık olur.

REİS — Kabul olunuyor mu efendim?

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B.
(Saruhan) — Kabul ediyoruz.

REİS — Efendim, başka söz olan yok, tadilnameleri okuyacağız.

Riyasete

«Hıfzıssıhha şeraitine muvafık ve kabili sükna» yerine «İktisat Vekâletince tanzim edilen nûmunelerine tevfikân» denilmesini teklif ederim.

Bolu

Tunalı Hilmi

REİS — İktisat Vekâleti kabul ediyor.

Riyaseti Celileye

Birinci maddedeki «Kabili sükna» tâbiri zait ve mahzuru dai bulunduğundan bu iki kelimenin tayyını teklif eylerim.

2 Mayıs 1337

Bolu

Dr. Fuad

REİS — Bir teklif daha vardır. Refik Şevket Beyin, konunun serlevhasının «Ereğli havzai fahmiyesi maden amelelerinin hukukuna mütâallik kanun» şeklinde tadilini teklif ederim, diyor.

Bunu zaten kabul ettiniz, serlevhayı Ereğli, diye tasrih ettiniz, onun için bunu tekrar reye koymıyacağım.

Şimdi efendim, tadil tekliflerinden birineisi : Tunalı Hilmi Beyin, şayet kabul edilirse öteki de kabul edilmiş olacaktır.

(Hilmi Beyin tadilnamesi tekrar okundu.)

REİS — Bu tadili kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Meeburdur yerine, meeburdurlar, denmesini teklif ediyorum.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B.
(Saruhan) — (Ocak sahipleri) yerine (Ocak âmilleri) denilmesini teklif ediyorum, efendim.

REİS — Efendim, Hükümet; (Ocak sahipleri) yerine (Ocak âmilleri) denmesini teklif ediyor, bunu kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın, kabul edilmiştir. O halde madde şu suretle oluyor.

MADDE 1. — Maden ocaklarında müstahdem amelenin beytutetleri ve temini istirahatleri için her ocak civarında İktisat Vekâletince tanzim edilen nûmunelerine tevfikân amele koğuşları ile hamam inşasına ocak âmirleri meeburdurlar.

REİS — Maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Dr. FUAT B. (Bolu) — Efendim yanlış oldu. Hıfzıssıhha şeraitine muvafık tâbiri kalkmıyacaktı, yalnız kabili sükna tâbiri kalkacaktı.

REİS — Efendim madde Hilmi Beyin teklifi vechile kabul edildi. Tabîî öyle olacak.

MADDE 2. — Maden işlerinde amelenin cehren istihdamı ve angarya suretiyle her hangi bir işe sevkı ve on sekiz yaşından dün olanların istihdamı memnudur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim ben bu madde kanuniyenin bir noktasına itiraz ediyorum. Oradaki taamülî bildiğimden dolayıdır. On sekiz yaşından dün olanların ocağa kabul ve istihdam edilmemesi meselesi. Halbuki oraya giden amele evlâtlarını hattâ on iki yaşındaki evlâtlarını beraber götürür ve küçükten onu öğretir. Ve on iki yaşındaki evlâdı babasından daha fazla ücret alır. Meselâ babası 60 kuruş aldığı zaman bu on iki yaşındaki oğlu 85, belki 100 kuruş alır. Çünkü maden ocaklarının içinde birtakım yerler vardır ki, oralara ancak bu çocuklar girebilir ve kazma ile o düşürebilir. Bundan dolayı ocak sahipleri bu çocukları istihdam etmek mecburiyetindedirler. Binaenaleyh on sekiz yaşından dün bulunanların kaydını kaldırmasını istiyorum. (Muvafık, sadaları)

MAZBATA MUHARRİRİ HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, on sekiz yaşından dün olanların istihdamı meselesi: Beyefendi buyuruyorlar ki, 18 yaşından dün bulunanlar daha fazla ücret ile istihdam olunuyorlar, daha fazla iş yapıyorlar ve buyuruyorlar ki, ocak sahipleri bunları istihdam meeburdur. Bunlara küçük delikler açtırırlar halbuki şimdi biz böyle 18 yaşından dün olanların istihdamına cevaz verecek olursak bunların neşvünemalarına ve binnetice neslimize suitesiri olacaktır. Binaenaleyh her halde bunun aynen kabulünü teklif ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Tesadüf biraz gariptir, Bolulu arkadaşına muhalif bulunuyorum. Vazife öyle icabettiriyor... Fennen, tıbben birtakım şeraite riayete meeburuz. O şeraitten başlıcası neşvünümâsı henüz devrei tekâmüle vâsıl olmamış bulunan bir vücudun kemikleri ve sairesi acaba bu maden ocaklarında ne kadar süratle çürür? Bu sualime lûtfen arkadaşımın

cevap vermesi iktiza eder. Bundan on sene evvel gördüğüm ocaklar daha beter bir halde idi, belki beş, on sene sonra daha fazla kesbi salâh eder. Üstünden su damlıyor. O çocuk orada kuru ekmekle geçmiyor. Günlerce dışarı çıkıp güne şgörmüyor. Binaenaleyh Vekâletin teklifi veçhile bendeniz de on sekiz yaşından dün olanların men'i istihdamını teklif ediyorum.

Buna katıyen emin olabilirsiniz ki, bu maddeyi böylece kabul ettiğiniz takdirde, memlekete ve milletimizin bir cüz'ü kıymettarına son derece hizmet etmiş olacaksınız. Beyler! Ereğli ahalisinden 32 yaşında bir kimse yoktur ki kara kara balgam tükürmesin!

ZAMİR B. (Adana) — Efendiler 12 veya 16 yaşındaki bir çocuk böyle maden ocaklarının en gizli noktalarına girer çalışacak olursa rica ederim onun vücudu artık ne dereceye kadar neşvünüma bulacaktır? Binaenaleyh encümen bunu düşünmüştür ve Heyeti Vekilenin iştirakiyle bunun müzakeresini yapmıştır. Malûmu ihsanınız öteden beri birtakım hastalık ve sairenin neslimiz üzerinde gittikçe tahribat yapmakta olduğunu ve bu çocukların maden ocaklarında çalıştırılması ise bu tahribatı bir kat daha teşdidedeceğini düşünerek bunları biz çıkardık. Binaenaleyh 18 yaşından dün olanların kabul edilmemesi taraftarıyız.

Dr. FUAD B. (Bolu) — Ben de orada çalışan evlâdı vatan için, sıhhat noktai nazarımdan, bâzı mütalâat dermeyeran edecektim, arkadaşlar izah ettiler. Yalnız bendeniz her ikisinin ortasını bularak diyorum ki, maden işlerinde amelenin cebren istihdamı ve angarya suretiyle her hangi bir işe sevkı ve 18 yaşından dün bulunanların ocak dâhilinde istihdamı memnudur. Malûmu âliniz ocak haricinde çalışacak olurlarsa bunlar için yalnız bir tehlike; (gabaviye) denilen bir hastalık zuhuru melhuzdur. Ocak dâhilinde çalışacak olurlarsa neşvünemaları dumura duçar olur, tamamiyle neşvünema bulamazlar. Binaenaleyh nesil fena bir şekle girmiş olur. Fakat ocak haricinde çalışacak olurlarsa bu mahzur kısmen zail olur. Bendeniz işte bu suretle teklif ediyorum.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Bendeniz Sıhhiye Encümeni namına Zamir Beyin fikrine iştirak ediyorum.

VEHBI Ef. (Konya) — Efendim Kavaidi sıhhiyeye muvafık mı, muhalif mi bunu bilmem.

Fakat 18 yaşından aşağı çocukların istihdamını meneden. Hükümet acaba onlara ekmek hazırladı mı? Onlar için başka bir iş buldu mu? Oraya giden ameleiyi bittabi ihtiyaç sevk ediyor. O; oraya ekmek için gidiyor. Eğer Hükümet onların hayatını muhafaza edecek bir iş buldu da onları cebren menediyorsa doğrudur. Fakat karını aç, ekmeği yok. Altmış para ekmek parası için oraya gidecek bir adamı menediyor. Yerine ne yapacak?

Dr. FUAD B. (Bolu) — Hoca Efendi Hazretlerine bendeniz cevap vermek istiyorum. Çalışmak için cebir etmiyor. Yalnız orada çalışmalarını için bir mecburiyet yoktur. Meselâ Devrek kısmen ormanlık, kısmen zirai bir memlektir. Binaenaleyh çocukların oraya gitmesi âdeta ölmesi demektir. Fakat hariçte çalışacak olurlarsa sıhhatini, hayatını kazanacaktır, aksi halde hayatını kazanmak için oraya giden yavrucuklar hayatını kazanmıyacaklar, bilâkis mahvolacaklardır.

MUFİT Ef. (Kırşehir) — Hariçte çalışamaz ki.

VEHBI Ef. (Konya) — Onları oraya sevk eden ihtiyacı düşünmelidir.

MAZBATA MUHARRİRİ HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim; Fuad Beyin teklifi mucibince encümen, 18 yaşında dün bulunanların ocak haricinde çalışmalarını kabul eder. Binaenaleyh Hoca Vehbi Efendi Hazretlerinin itirazları da zannediyorum bu suretle bertaraf edilmiş olur.

REİS — Efendim başka söz istiyen yok...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim hakikaten yine garip tesadüfattan olmak üzere Bolulu arkadaşına muhalif olarak çıkıyorum. Cidden güzel bir noktai telif buldular. Lâkin acaba kabili tatbik midir, değil midir? Bu ocaklarda inanılmaz bir surette öyle taamüller vardır ki, insan hayret eder. Kendi çocuğunu öldürürcesine hareket eden babalar vardır. Bir kere düşününüz beyler, ben ocağa oğlumla gidersem ben oğlum hile ile, şöyle, yaparak böyle yaparak ocağa sokmaz mıyım? Çünkü ben alacağım 80 kuruş, oğlum alacak 120 kuruş. Binaenaleyh Fuad Bey arkadaşımızın teklifini bu sene değilse bile inşaallah gelecek sene de olmasa bile o bir sene kabul edebiliriz. Şimdi den kabul etmek suiistimal ocağına tamamiyle

evlâdı vatani gömmek demektir. Binaenaleyh 18 de katiyen kararı vermeliyiz.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Ne olacak iki sene sonra?

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Belki bazı ıslahat olur da halkın gözü açılır ve birde efendim halka ziraat ve sanayi eihetinden bir şevk gelir, binaenaleyh o köyden çocuklar oraya gitmezler. Ve hocamızın da kalpleri müsterih olur.

REFİK B. (Konya) — Efendim benzeniz de encümenin noktai nazarına muhalif olarak mâruzatta bulunacağım. Hoca Vehbi Efendinin Hazretlerinin mütalâaları çok şayanı dikkattir. Rica ederim, memleketimizde amele hayatı ne demektir ve amele ne gibi esbabı zaruriye tah-tında hayatını dahi tehlikelere koymak suretiyle maden ocaklarında çalışmak mecburiyetinde bulunuyorlar? Hepimiz teslim ederiz ki, bunun esbabı hakikiyesi maişet meselesidir. Rica ederim, sefaleti içtimaiyenin önüne kanunlarla geçilebilir mi? Elbette Hükümetin velâyeti ammesi vardır. Bu itibarla nesli ati ve nesli hazırı hayat noktasından daima muhafaza etmek mecburiyetindedir. Fakat raiyye üzerine tasarruf maslâhata menuttur. Bunu düşünmeliyiz ki, biz bu kanunla 18 yaşından aşağıda bulunanları kabul etmediğimiz takdirde bu kanunu veçhi tatbiki müşkül olacaktır. Çünkü; oraya sırf kendini ölümden korumak, midesini doldurmak için gelen amele kendi evlâdını da getirmek mecburiyetindedir. Bunu menedemiyeceksiniz, binaenaleyh benzeniz Bolu Mebusu Muhteremi Fuad Bey biraderimizin teklifini gayet mutedil ve muvafık buluyorum. 18 yaşından dün olup da amele olarak çalışmak üzere gelenler maden ocakları haricinde çalışması suretiyle bir kaydın konması lâzımgelir ve bu da maslahata muvafıktır.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair taktir vardır.

Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. (Kâfi, sadaları) Kâfi görülmüştür.

Şimdi efendim; tadil teklifleri var.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin (on altı yaşından dün sinde bulunanların istihdamı memnudur.) suretinde tadilini teklif ederim. Bolu Mebusu

Şükrü

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin on sekiz yaşından dün olanların ocak dâhilinde istihdamı memnudur, şeklinde tadilini teklif eylerim.

2 Mayıs 1337

Bolu Mebusu

Dr. Fuad

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin; (On sekiz yaşından dün olanların istihdamı memnudur) fıkrasının (On sekiz yaşından dün olanların sinleriyle mütenasibolmıyacak hizmetlerde istihdamı memnudur.) tarzında tadilini teklif ederim.

2 Mayıs 1337

Trabzon Mebusu

Nebi Zade Hamdi

REİS — Bu taktirleri reye koyacağım, efendim.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Şimdiye kadar bu mesele hakkında idarei lisan eden hatiplerin fikirlerini birbirine yaklaştırmak için Fuad Beyin teklifini Hükümet namına kabul ediyorum. Küçük olanlar ocak haricinde çalışabilirler.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, müsaade buyurulur mu? Yalnız, şurasını istirham ederim ki; 18 i kabul ettikten sonra 14 ten itibaren mi, olacak? O da tâyin edilsin.

REİS — Efendim söz söyliyemezsiniz, rica ederim reye koyuyorum, evvelce söylemeniz lâzımgelirdi.

(Fuad Beyin taktiri tekrar okundu.)

REİS — Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — O halde bu sin haddinin asgarisini bulunuz.

(Bolu Mebusu Şükrü Beyin taktiri tekrar okundu.)

REİS — Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret, sadaları) Kabul edilmedi. O halde madde şu şekilde oldu :

Madde 2. — Maden işlerinde amelenin cebren istihdamı ve angarya suretiyle her hangi bir işe sevki ve on sekiz yaşından dün olanların maden ocakları dâhilinde istihdamı memnudur.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... (Maden ocakları dâhilinde, sadaları)

REİS — Evet, maden ocakları dâhilinde istihdamları memnudur. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

FUAD B. (Bolu) — Yalnız takdim tehir oluyor.

REİS — Nasıl efendim, siz okuyunuz.

FUAD B. (Bolu) — 18 yaşından dun olanların maden ocakları dâhilinde istihdamı memnudur, şeklinde teklif etmişim.

REİS — Efendim, takririniz de şu şekildedir : 18 yaşından dun olanların ocaklar dâhilinde istihdamı memnudur. Takririniz bu yoldadır. Ocaklar dâhilinde istihdamı şeklinde tadil ettik, efendim.

MADDE 3. — Her madenci istihdam ettiği amelenin miktarı ücretiyle künyesini mübeyyin muntazam defter tutmaya ve bu defteri amele birliği müfettişine ve İktisat Vekâleti memurlarına berayı tetkik ibraza mecburdur.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Amele birliği ne demek? Bunun hakkında bize izahat versinler.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Efendim, amelenin teşkilâtı vardır. Olmasa bile yapmak mecburiyetindeyiz. Bu madde kanuniyeyi yapmakta maksadımız, tetkikat yaptık, amelenin cehaletinden bâzı kimseler istifade edebilir. Yevmiyeleri noksan verilir veyahut kendilerine yapılan pazarlıktan dun ücret verilir. Bu itibarla amelenin bu cahil kısmının hukukunu muhafaza etmek için her madenci muntazam defter tutmaya ve o defteri İktisat Vekâletinin müfettişlerine veyahut amele reisinin bulunduğu mahallerdeki - ameleyi hasbelvekalâe müdafaa etmek mecburiyetindedir - Bunlara göstermek mecburiyeti esasını koyuyoruz ki, bir suüstimal vâkı ise mâni olalım. Bu gayet iyi bir esastır. Zaten her müessesede olduğu gibi her temiz madenci dahi muntazam defter tutmak mecburiyetindedir ve o mecburiyet bu suretle teftişe tâbi tutulduğu zaman birçok münazaalar bertaraf edilmiş olur.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Bizde harekât çok tuhaftır. Daima yukardan aşağı gider. Onu teşrihe, tavziha lüzum yok. İktisat Vekâletinin amele hayatının tanzimine aidolan şu kanunu şayanı şükrandır. Yalnız bu kanun amelenin maddi hayatını, maddi varlığını temin et-

miş, fakat söz almış iken bir madde teklif edeceğim.

REİS — Efendim, sırası geldiği zaman teklif edersiniz, şimdi bu madde hakkında mütalâanızı söyleyiniz.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Şimdilik başka bir şey söylemeyeceğim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, malûmuâlileri amele müfettişliği namı altında İktisat Vekâletinde bir memuriyet ve teşkilât yoktur. Böyle bir müfettişlik ihdası isteniyorsa bu mesele bütçeye tâbi bir meseledir. Binaenaleyh Hükümetin şimdiden âdeta bir emrivaki şeklinde bize bunu kabul ettirmesi doğru değildir.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Basri Bey arkadaşımızın endişelerini bertaraf etmek için arz ediyorum ki, vekâlette böyle bir teşkilât yapılmamıştır. Bu sırf amele hayatına mahsustur. Amelenin hususiyetine taallük eder ve amelebaşı da diğer arkadaşlarına hasbelvekalâe onların umurunu rüyet edecek salâhiyeti haiz olabilir, bu veçhile bunun bütçe ile alâkası yoktur.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, o halde amelebaşı suretiyle tadil edilsin.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Efendim, bir noktaya itiraz edeceğim, (miktarı ücretle ocağa dâhil amelenin) sözünü koymak lâzımdır, çünkü amelenin kaç sene çalışacağını bilmesi icabeder. O işe memur olanlar maaş alırlar. Ona göre tahsisat alırlar. Binaenaleyh amele birliği ve müfettişliği yerine amele derneği müfettişliği suretinde tadilini teklif ediyorum. Birlik başkadır, dernek başkadır. Onun için (dernek) kelimesinin konması lâzımgelir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Bendeniz, İktisat Vekili Beyefendiden bir sual soruyorum. Bir amele birliği veyahut derneği müfettişliği buyurdular ki, bu kanuna taallüku yoktur, o halde demek amele arasında böyle bir teşkilât vardır, hakikaten amele arasında böyle bir teşkilât var mıdır? Ve bunlar böyle bir dernek yapmışlar mı?

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Yapılıyor, efendim.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — İstikbale ait.

REİS — Başka söz isteyen var mı, efendim?
MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis

Bey, Hükümet teşkilât yapıyor muş. Yapıyorsa buraya bir kanunla gelsin.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bu işe nezaret ediyorum. Amele- nin teşkilâta merbut olmasını arzu ediyorum ve ameleyi memleketin istikbaliyle alâkadar telâk- ki ediyorum. Bu suretle bunların orada munta- zam bir amele hayatı tesis edebilmesine gayret ediyorum. Ve bu noktai nazarımı da mufassalan Meclisi Âlinize kömür tozları meselesi münase- betiyle arz etmiştim. Ve ameleyi teşvik ediy- orum, bir teşkilât halinde mevcudiyet göstere- nler ve amele bununla yani müfettişleri dolayı- sıyla ve bu teşekkül ile kendi hukukunu binni- yabe müdafaa edebileceklerdir. Tekrar arz edi- yorum, bu hususi teşkilâtı yapmak için herkes bu kanun mucibince salâhiyettardır. Elimizdeki Cemiyetler Kanunu da buna müsaittir efendim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Teşek- kür olunur efendim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, bir- lik, dernek hangi sınıfa ait ise o sınıfların mü- teşebbisleri tarafından yapılır. Buna hiçbir za- man Hükümet delâlet etmez. Yani vâkı de ğil- dir. Amele deniliyor ve Avrupa'da olan şekli nazarı itibara almıyor. Fakat düşünülüyor ki, bizdeki amele Avrupa'daki amele gibi de ğil- dir. Avrupa'da efendiler kömür amelesi ve ev- lâdı kömür amelesi olarak doğar, büyür, ölür. Bizde bu şekilde amele yalnız Zonguldak'ta bu- lanan bâzı halka münhasırdır. Fakat amelenin kısmı âzamı Trabzon, Maçka'dan, şuradan, bu- radan gelir, bir ay çalışır, gider. Şimdi teşki- lât yapıyor. Bu amelenin kazandığı parayı bir kısmı şuraya verilecek, buraya verilecek. Böyle külfetli teşkilâtı ihtiyaç doğurur. Bugün amelemiz maateessüf arazisinden kendi mâişe- tini temin edemediği için etraftan para kazan- mak üzere maden ocaklarına geliyorlar. Biz kendi amelemizi, rica ederim, Avrupa'daki mü- tehassız yani sanatkâr bir ameleye kıyas etmi- yelim. Avrupa'da vardır diye biz de taklit ede- rekten bir şey yapmaya kıyam etmiyelim. Rica ederim, bilâhara amelelik bizde ihtisasa ayrılır. İçinde onun münevverleri bulunur veyahut ame- le partileri teşekkül eder ve parti bunun önü- ne geçer, yapar. Hükümetin veya Hükümete mensup bir zatın amele için teşkilât yapmaya delâlet etmesini hiç anlamıyorum efendim, mâ- nasız şeylerdir.

MAZBATA MUHARRİRİ HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, kanun heyeti umumi- yesiyle tetkik olunacak olursa zañnedirim ame- le şuraya, buraya para verecektir diye bir ka- yıt, bir işaret yoktur. Bilâkis ameleye temini menfaat için âmirleri tarafından alınacak yüz- de miktarını kanun gösteriyor. Bu amelenin terfihi ahvali için teminatı havi bir kanun. Bi- naenaleyh bu kanun amelenin şuraya, buraya para vermesinden ziyade onun temini istirahat- tine hâdimdir. Kanunda başka bir şey göremi- yorum.

Teşkilâta gelince; kimin tarafından yapılı- rsa yapılsın, bendenizce teşkilâttan korkmamalı- dır. Bilâkis teşkilâtımızın daha esası, daha muntazam yapılmasına muvafakat edilmelidir. Ama nereden olursa olsun... Elverir ki, o teşki- lâtı daha ciddi ve daha muntazam yapalım.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bir noktai nazardan Ali Şükrü Bey kardeşimiz halkçıdır. Fakat şurada birkaç söz söylemekle o kadar aristokrat, o kadar halkçılığın aleyhine gitti ki, hayretten kendimi alamadım. Efendiler, dev- re öyle bir devir açıyor ki, hükümetler millile- şiyor, hayatı umumiyeye taallük eden müesse- seler millileşiyor, içtimaileşiyor ve halkın malı oluyor. Binaenaleyh bugün İktisat Vekâletinde zavallı o kuruyan amelenin hayatını kurtarmak, hukukunu temin zımında de ğil, kendisini bil- mesi hususunda irşadına teşekkürle mukabele edeceğimize muahaze ile mukabele ediyoruz. Amelenin hukukunu temin için bir söz söylendi- ği zamanda belki yalnız, de ğil Mecliste, bütün Türkiye'de öyle bir fikir, öyle bir haleti ru- hiye uyanıyor ki gûya meydana bir komünist- lik çıkıyor. Katiyen efendiler.. Memlekette es- nafi düşünürken, memlekette köylüyü de dü- şünürken bu his meydana gelmiyor da amele sözü ortaya atılır atılmaz bu his meydana ge- liyor. Sebebini arz edeyim. (Öyle şey yoktur sadaları) (Zatîâlinizce öyle sadaları) Arka- daşlar; Sosyalistlik Avrupa'da amele memba- ndan çıktığı için zannolunuyor ki amele keli- mesini talâffuz eder etmez sosyalistlikten ve komünistlikten dem vuracağız. Katiyen de ğil- dir. Benim, köylü Memiş Çavuş'umla, amele Memiş Çavuş'um arasında katiyen fark yoktur. (Sadet sadaları) Pekâlâ efendim, müsaade bu- yurunuz. Yine beni tasdik buyurlar, çünkü haleti ruhiye ameleden bahse, uzun uzadıya

katiyen mütehammil değildir. (Öyle bir şey yok sadaları)

REFİK B. (Konya) — Efendim, bendeniz de Ali Şükrü Bey biraderimizin noktai nazardan ayrılacağım. Malûmuâlileridir ki, Devlet kuvvetlerini taksim ettikleri zaman kuvvei adliye, kuvvei teşriye, kuvvei icraiye diye üç kısma tefrik etmişlerdir. Buna son asrın terakkiyatından olmak üzere bir de efkârı umumiyenin doğrudan doğruya mâkesi olan matbuat kuvvetini de ilâve etmişlerdir. Bendeniz buna bu kürsüden bir kuvvetin ilâvesini daha düşünüyorum. Bu da, amele kuvvetidir. Amele kuvvetinin ve amele arasındaki tesanüdün ve amele cereyanlarının muhtelif milletler hayatında yaptığı tesirler nazarı dikkate alırsa bizim vaktiyle bu amele hayatiyle alâkadar görünmemiz tabiatıyla teeviz olunur. Bendeniz bu itibarla memleketimizde henüz uyanmak üzere bulunan amele hayatiyle yakından alâkadarlık gösteren Hükümeti ve dolayısıyla İktisat Vekilini şayanı tebrik görürüm. Efendiler, bizi bu bir kelime bu kadar kuşkulandırmasın. Bunun hayatı hakikiyede daha çok (Kuşkulanın yok sadaları) müsaade buyurun, itiraz edenler buraya gelir söyler. Yani burada kuşkulanan, amele birliği tâbirindedir. Bundan ne kastediliyor? Bunu İktisat Vekili Beyefendi burada izah buyurdular. Bendeniz diyorum ki; Hükümet bununla alâkadarlık göstermiştir ve amelenin hayatını tanzim için kanunlar yapıyor ve bununla istikbale ait, memleketimizin mâruz kalması ihtimali bulunan sarsıntıları düşünüyor. Bendeniz kendi hesabıma teşekkür ediyorum. Onun için bu tâbirimde bir mahzur olmadığı kanaatindeyim.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Bu kanun hakikaten pek lüzumlu, pek faydalı bir kanundur ve maddeler de gayet iyi düşünülerek tesbit edilmiştir. Yalnız, Amele Birliği Müfettişliğinin bu kanunda zikir ve tasrihi doğru mudur, değil midir bunu anlamıyorum? Eğer amele arasında bir teşkilât yapmak lâzımsa, eğer bu teşkilâta Hükümetçe delâlet icab ediyorsa zannediyorum ki bu, başka bir kanunla tâyin edilebilir.

Böyle bir kanunun bir maddesinin ara yerine amele birliği müfettişliği tarafından teftiş olunur fıkrasının ilâvesiyle bu teşkilât vücuda getirilmiş olamaz. Bu fıkra esasen zaittir. Bizim

bu fıkraya itirazımız ne zannedildiği noktalar dandır, ne de aksi zihniyetlerdendir. Bir kere efendiler şimdiye kadar biz Türkiye’de amele birliğinin ne demek olduğunu görmedik ve işitmedik. Değil ki, kanunda bu tâbiri kabul edelim. Eğer amele birliği lâzımsa lüzumu hakikatı hissolunuyorsa ayrıca düşünülebilir. Demin Celâl Beyefendi Cemiyetler Kanununun mevcudiyetinden bahsettiler. Eğer Cemiyetler Kanununda varsa zaten bu birlik ve arzu edilen bu cemiyet teşekkül eder. Böyle amelenin sıhhatine ve sairesine taallük eden bir kanunun içerisine zaten mevcut imiş gibi, amele birliği müfettişliği tarafından tetkik olunur fıkrasının ilâvesi zannederim ki, beyhudedir, zaittir.

Sonra, efendiler, eğer yalnız bu fıkra ile, yalnız bu tâbir ile cemiyet teşekkül ediyorsa o halde kendimizi aldatmış oluruz. Yalnız böyle bir fıkra ile cemiyet teşekkül etmez. Sonra cemiyet teşkili ile zannederim ki, İktisat Vekilinden ziyade Muaveneti İçtimaiye Vekili alâkadardır.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bu kanunu Heyeti Vekile teklif ediyor.

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — Binaenaleyh her noktai nazardan zait, faidesiz bilüzum olan bu fıkranın tayyını teklif ediyorum. (Hayır sadaları)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bu amele birliği müfettişliği; buna bendeniz mahal görmüyorum. Çünkü biz amele teşkilâtına mahsus kanun müzakere etmiyoruz. Amelenin hukukuna mütaallik kanun müzakere ediyoruz. Şimdi bu maddede amele müfettişi, malûmu âliniz bunlar kendi aralarında teşkilât yaptıkları zaman tabiidir ki, amelenin bir başı vardır. Bunların ahvalini teftiş edebilmek hak ve salâhiyetini şu maddeye istinaden alabilirsiniz. Eğer buna bir hak ve salâhiyet resmen verilmeyecek olursa ne salâhiyetle amelenin ahvalini teftiş edebilirsiniz diye itiraza düçar olur. Halbuki amelenin terfihi ahvalini ve teşkilâtını tervicediyoruz. Bu kanunla hayat ve sıhhatini temin ediyoruz. Binaenaleyh burada amele birliği müfettişliğinin kalkmasına hiç lüzum yoktur. Bundan da uzun boylu amele teşkilâtı varmış yokmuş gibi şimdiki halde bunun tetkikine de lüzum yoktur. Çünkü var farzolunuyor.

BİR MEBUS BEY — Bunun tahsisatını kim verecek?

HALİL İBRAHİM B. (Devamla) — Hükümet tarafından bir tahsisat verilecek değil, efendim.

BİR MEBUS BEY — Ameleden ne miktarda kesilecek?...

HALİL İBRAHİM B. (Devamla) — Kendi nizamnameleri dâhilinde yaparlar.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir vardır. (Kâfi, sadaları)

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Kifayet aleyhinde söz söyleyeceğim. Nizamname sarıhtır.

Efendim, mesele zannediyorum ki, lâyikiyle tenevvür etmemiştir. Çünkü esas itibariyle kanuna kimsenin itirazı yok. Yalnız kanunda emrivakı yapılmasına taraftar olmadığım gibi mesele tamamen taayyün ve tenevvür etmediği için müzakerenin kifayeti hakkındaki takririn aleyhinde bulunuyorum. Onun için müsaade buyursanız noktai nazarımı arz edeceğim.

REİS — Şimdi efendim reye koyayım da kâfi görülmezse devam edersiniz. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmedi.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Şimdi rüfeyi muhteremeden bir kısmı, bendenizi ve bendenizin naktai nazarında söz söyleyen arkadaşları; amelenin terfiini, amelenin ihtiyacına düşünen İktisat Vekâletini muaheze ettiğimizden dolayı bizi tenkid ve itham ettiler. Biz bu kanunun bir defa aleyhinde değiliz; nitekim birinci maddesini kabul ettik. Amelenin sıhhatini ve sairesini muhafaza için lâzımgelen teşkilâtı biz kabul ediyoruz. Fakat bizim itirazımız diğer bir noktaya idi ve bunu demin izah etmiş idim ki, amele deyince, bu tarzda birlikler sahibi olan Avrupa amelesini bir tarafa koymalı bir tarafa da bizim ameleyi koymalı. Arasındaki farkın azametini düşünmek icabeder. Demin de bunu izah etmiş idim. Bendenize Hükümet yani bilhassa bu işle iştigal etmesi lâzımgelen İktisat Vekâleti, amele birliği teşkilinden ziyade; bugün işsizlikten ocakları kapanmış olması hasebiyle köyüne dönen ameleyi çalıştırmak için lâzımgelen vesaiti ihzar etsin.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Onu da yapıyorum.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Bugün bizim amelemiz tarafından Zonguldak'tan ihraç edilen kömürler Amerika'dan gelen beş yüz, bin millik yerden gelen kömürlerle rekabet edemiyor. Dü-

şününüz kömür nakliyesindeki farkını. Ve Amerika'da paranın kıymetini ve ameleye verilen paranın kıymetini. Bizim kömürler oradan beş yüz bin millik mesafeden gelen kömürlerle rekabet edemediği için ihracat yapamıyoruz ve ihracat olmadığı için maden ocakları sahipleri de fazla masraf etmiyor. Binaenaleyh biçare amele sefil bir hale gelmiştir. Bence bugün en âcil mesele şu amelenin çalışıp medarı maişetini temin edebilecek parayı kazanabilmesi için ocakların işlemlerini temin etmektir. Zannedirim ki, İktisat Vekâletinin en birinci vazifesi ocakları işletmektir. amelenin birliğini tesis etmek değildir.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — O da oluyor, efendim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim yeryüzünde yaşayan insanlar iki büyük kısma ayrılır. Anglo saksonlarla Cermenler lâtinler... Biz Şark akvamı ayrıdır. Biz daima her türlü hareketi, her türlü teşkilâtı, her türlü teşebbüsâtı büyüklerden bekleriz ve bu da pek doğrudur ve büyüklerden beklediğimizden dolayı bizde şimdiye kadar ne amele arasında bir hareket vâkı olmuştur ve ne de bundan sonra olacaktır. Peki şimdiye kadar bizde bir amele vakası hâsıl olmadı diye amele bunu hissetmedi diye tehir muvafık mı rica ederim, değildir. (Elhayrû lâyü'har) Bu tehir edilmemelidir. Bizim amelemiz cahildir ve hayli seneye kadar maarifimizin böyle kısırlığı ile ve birtakım kısa bütçelerle, affediniz ilerde söyleyeceğim veçhile, nâehil ellerde tedviri dolayısıyla yapılan hataların tamiri kabil değildir efendiler, kıyamete kadar beklemek hiç de muvafık değildir. Her şeyi büyüklerden, her şeyi münevverlerden, her şeyi hükümetten beklemeye alışmış halk, bir defa alıştırılmış. Binaenaleyh bu kanunu bizim müstacelen çıkarmamız icabeder. Bizim ameleyi Avrupa amelesine mukayese etmiyelim diyorlar. Mesai itibariyle, zahmet itibariyle, bizim amelemiz şüphesiz onlardan daha ziyade mezahime mâruz kalıyor. Daha ziyade meşakkat çekiyor. Bu kanunun bir an evvel çıkarılması ve bir amele müfettişliği ihdası lâzımdır ki: İlerde amele hukukunu iddia ettiği zaman sen hangi salâhiyetle hangi şeyle karşıyorsun diye söze meydan kalmasın efendiler.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Hükümetçe mi bir müfettişlik ihdas edilsin.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Bir şirket tarafından tesis ve ihdas edilebilir. Hükümet de himaye etsin.

Sonra Basri Bey arkadaşımız diyor ki biz böyle şimdiye kadar ne bir şey gördük, ne de işittik, biz her görmediğimizi ve her işitmediğimiz şeyleri tatbik etmiyecek olursak böyle şüphesiz birçok zaman daha Fas Hükümeti gibi kendi halimizde kalacağız efendiler: Her hayırlı şeyi elimize alarak tatbik etmek lâzımdır. Yalnız şu gerektir ki: Onu malî istidadımıza ve millî varlığımıza, kendi ihtiyacımıza göre yapmalıyız. Fas Hükümeti; biz şimdiye kadar telgraftı görmedik, telgrafı ne yapacağız diyorlar.

Bizde amele derneğini, ne yapacağız dersek iyi yapmamış oluruz, ameleye acıyalım yazıktır. (Brava sesleri).

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Efendim bendenizin söylemek istediğim noktalardan birisini Besim Atalay Beyefendiyi bütün tafsilâtiyle söylediler. Onun için o cihetten sarfınazar edeceğim. Memleket dâhilinde vaziyeti pek elîm olan bâzı sınıflar var. Meselâ mütaaddit cephelelerde kan dökerek bir çukurda can veren şühecanın geride bıraktığı binlerce yetim, öksüz ve dulların karşısında ferden ferda düşünmek ve onlarla beraber ağlamak mecburiyetinde hepimiz bulunuyoruz. Hepimizin fevkinde de Hükümet bulunuyor. Binaenaleyh bunların işini tanzim etmek hepimize ve Hükümete aittir ve bunlar meyanında bir de amele vardır. Akli başında bir Hükümet on beş bin kişilik bir kuvveti, yanımızda mühim hâdisat cereyan ederken, başıboş bırakırsa doğru hareket etmiş olmaz. Binaenaleyh bunların cemiyet teşkilâtını Hükümetin yapması lâzımdır. Besim Atalay Beyefendinin demek istediği mesaili mevzuu bahseden (Edmon de Mullen) nin dediği gibi...

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Türkçesini söyle...

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) — Efendim Türkçesi yoktur bunun, bu; büyük bir adamın ismidir. (Handeler) - Hükümetimiz başımızda vazifemizi ifa etmedikçe bizim için terakki imkânı yoktur. Binaenaleyh Hükümet amelenin teşkilâtına vâziyeden olarak bu işi muntazam bir hale koymalıdır. Onu temin eden İktisat Vekiline teşekkür etmekle beraber kabulünü ehemmiyetle rica ederim.

İSMET B. (Çorum) — Cemiyet hükümetten mi doğar, hükümet cemiyetten mi doğar?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) — O, tavuk mu yumurtadan doğar, yumurta mı tavuktan doğara benzer.

Yalnız bir maddeye bir fıkra ilâvesini teklif ettim. Bu hususta takririm var.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, bu amele birliği müfettişliği tâbirini kanunda görünce bendeniz bunu zannettim ki, bütçeye taallük eder, resmî bir memuriyettir, Vekil Beyefendiden sorduk. Aldığım cevaptan anladım ki, bütçeye taallûku yoktur, ameleyle ait bir teşkilâtıdır.

SAĞDAN BİR MEBUS BEY — O da paraya taallük eder.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Aşağıdaki maddeyi okursanız paraya taallük edip etmiyeceğini anlarsınız.

Şimdi efendim, böyle bir amele birliği müfettişliğinin lüzumu var mı, yok mu? Bâzı rüfeka diyor ki

Henüz böyle bir teşkilât yokken ne için böyle bir kanun yapalım? Bendeniz de cevaben arz etmek istiyorum ki : Hakikaten bizde bir amele teşkilâtı yoktur ve ameleyle böyle bırakırsak - gördüğünüz şekilde - patron denilen âmirlerin zulmü altında ezilip duracaktır. Amelenin böyle bir irşada ihtiyacı vardır, efendim... Fakat kanunda böyle bir kayıt korsak, yani amele arasında bir birlik husule getirilmesi noktai nazarından bendeniz bunu pek muvafık buluyorum.. Yalnız bir şey var : Bâzı rüfeka burada amele kahramanı kesildiler : Meselâ; Refik Beyefendi, Tunalı Hilmi Beyefendi, hattâ encümen mazbata muharriri bey bile.. Biz itiraz ederetmez; amele korkusu, amele endişesi, amele kuşkulanması, yok bilmem ne... Tarzında sözler söyleniyor. Ameleden korkmayın rica ederim. Efendiler : Burada, herkes bütün rüfeka amelenin bugün ne vaziyette olduğunu; birtakım müstahzir ve - âmirlerin ceplerini doldurmak için - ne kadar zulüm gördüklerini hepimiz biliyoruz. Cümlemiz, amelenin ve bütün ahalinin, hepsinin; refahını, rahatını ister adamlarız; neden ameleden korkalım?...

Onun için Refik Beyefendiden ve diğer rüfekadan da rica ederim, buraya çıktıkları vakit ve ekseriya da sağa hitaben: (Handeler)

Amele korkusu, amele kaygısı.. demelerine lüzum yok.. Bunu iade ederim size, hiç korkumuz yoktur. (Alkışlar)

ESAD Ef. (Aydın) — Arkadaşlar; malûmu âlinizdir ki, (Elcemaatü rahmetün) dir; yani cemaat rahmettir. Cemaatle hareket edenlerin dünyada ve ahirette mesudiyetine dair iradı kelâmı malûmu ilâm kabilinden addederim. İktisat Vekili Celilenin; amelenin bir kütle halinde yaşamasına ve birliğine dair teklifi kanunisi hakkında ve bunun kabulü ne dereceye kadar ihtiyacın teminine ve vatana nafi olacağına dair müsaade buyurunuz da ben de hocaca müta-lâatta bulunayım :

Beş ay mukaddem, Teşkilâtı Esasiye Kanunu müzakere olunurken şu tarihî kürsüden arkadaşlarımıza bir hitabı biraderanede bulunmuş-tum; demiştim ki :

Teşkilâtı Esasiye Kanunu nasıl ki milletin saadeti halini mucibolacaksa, ey arkadaşlarım: Milleti İslâmiyenin de cemiyet halinde yaşama-ları için bir cemaati islâmiye hayatı uyandıra-lım demiş ve arkadaşlarım da her taraftan doğ-ru doğru demişlerdi.

Şimdi İktisat Vekili kendine aidolan bu va-zifei mühimmeyi ve amelenin birlikte beraberce ve biraderce yaşamayı temin hususundaki vazifesini yapıyor ve inşaallah Cemaati İslâmiye teşkilâtı hakkında Şeriye Encümeni ve davairi ai-desi icabını icra eder de şu eihetten de mesut oluruz.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair bir takrir var, müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsınlar. Müzakere kâfi görüldü.

Efendim, tadil teklifleri var, okuyacağız, bir kere hepsi okunacak ve sonra reye konacak.

Riyaseti Celileye

Mademki on sekiz yaşından aşağı olanlar ocak dâhilinde istihdam edilmeyeceklerdir, şu halde her amelenin istihdam edildiği işler kay-den malûm olmak ve sinni mezkûrdan dun eşhası hilâfı kanun istihdam eden ocak sahiplerinin hareketleri resmen sabit olmak üzere maddeye (künyesi) kelimesinden sonra (nerede ve ne gi-bi ameliyatta istihdam edildiği) fıkrasının ilâ-vesini teklif ederim.

Yozgad
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Her madenci istihdam ettiği amelenin mik-tarı ücretiyle künyesini mütaakıp (ocaga tari-hi dühulü) kaydının ilâvesini ve birlik) tâbi-rinin (derneğe) tahvilini teklif eylerim.

Saruhan
Mustafa Necati

Riyaseti Celileye

(Amele birliği müfettişliği) fıkrasına ha-cet yoktur tayyını teklif ederim.

Karesi
Basri

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Reis Bey bendeniz takriri izah edeyim, efendim.

REİS — Müsaade buyurun efendim, Karesi Mebusu Basri Beyin takririni reye koyuyo-rum, kabul edenler ellerini kaldırsınlar, kabul edilmedi, efendim.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efen-dim, Süleyman Sırrı Bey, hangi işte istihdam olun-duğuna dair deftere bir kayıt konmasından bahsediyor. Halbuki buraya (nümunesine tev-fikan defter tutmak) kaydı konulursa buna lüzum kalmaz.

REİS — Efendim, Süleyman Sırrı Bey (künye)si kelimesinden sonra (nerede ve ne gibi ameliyatta istihdam edildiği) fıkrasının ilâvesini teklif ediyor. Takririni kabul eden-ler, lûtfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilme-di, efendim.

(Saruhan Mebusu Necati Beyin takriri tek-rar okundu.)

REİS — Kabul edenler, ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi. O halde maddeyi okuyalım.

Madde 3. — Her madenci istihdam ettiği amelenin miktarı ücretiyle künyesini mübeyyin nümunesine tevfiikan defter tutmaya ve bu def-teri amele birliği müfettişine ve İktisat Vekâ-leti memurlarına berayı tetkik ibraza mecbur-dur.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler, elle-rini kaldırsın.. Kabul edilmiştir, efendim.

Madde 4. — Alelûmum madenciler nizam-namei mahsusuna tevfiikan ameleler tarafın-dan teşkil olunacak ihtiyat ve teavün sandık-larına beher mah zarfında istihdam edecek-leri amele ücreti umumiyesinin yüzde birin-

den dun olmamak üzere muaveneti nakdiyede bulunmaya mecburdurlar.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Yukarda amele denmiş, aşağıda ameleler denmiş; alehtlak bir esas kabul edilsin : Amelelerin...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Ameleler denemez efendim, amele demeli...

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, temcit pilâvı gibi aynı şey için buraya geldiğimden dolayı affınızı rica ederim. Tekrar ederim, maden sahiplerini birçok kuyut ve şarta sokmıyalım.. Ben kapitalistlik taraftarı ve müdafii değilim. Yanlış anlamayınız.. Bunları böyle kayıt altına sokmayınız rica ederim, muavenet için verilen şey teberrudur, kanun bu hususta icbar edemez.. Sen cebren nasıl alırsın, hangi kanunda vardır bu? ..

Biliriz ki, her cemiyet, her birlik yaptığı teavün sandığına kendi kendine verir ve hariçten teberru edilir. Kanunen böyle bir şeyi icbar etmek demek amelenin yevmiesini kesmek demektir. Şimdi bu esası yine tekrar ediyorum, belki ileride bu şekilde bir şey kabul olunabilir. Madenler işlemiyor ve birer birer kapanmaya mecburdur ve mahkûmdur diyorum. Ve bugün için kapanmaya yüz tutmuştur. Madenleri daim surette kapıyacak bir tarzda - bugün için - böyle birtakım kuyut koymıyalım. Ve sonra biliyorsunuz ki, bunlar birçok ıslahata muhtaçtır ve maden sahipleriyle görüşmek icabeder.. Bunların elinde birtakım imtiyazları var, ruhsatnameleri var, bugün yapılan bir kanunla evvelce verilen bir şeyi nasıl bozacaksınız rica ederim? Keşmekeşe düşmiyelim. Kömür çıkartalım, onunla ihtiyacatımızı defedelim ve bu kadar fazla kayıtlar sokmıyalım..

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUD CELÂL B. (Saruhan) — Havzanın bugünkü mühim vaziyetini göz önüne getirdiğimiz zaman Ali Şükrü Bey arkadaşımıza tabiatıyla cevap vermiş olacağız. Bugün efendim; havza, dörtte üç itibariyle serveti umumiyesi maalesef kendi unsurumuzun elinde değildir. Ve zannederim ki, bu kadarlık söylemekle ne mâna kasdettiğimi Heyeti Muhterememiz anlamışlardır. Amele heyeti umumiyesiyle birçok defalar burada tekrar ettiğim veçhile bu milletin tarihini, mukaddesatını, namusunu, şerefini mükerreren müdafaa etmiş Türk ve Müslüman evlâdıdır. Ali Şükrü Bey ar-

kadaşımız kömür istihsalâtımızı tezyidedelim ve ve o suretle menfaat temin edelim diyorlar. Bunun karşısında hayır diyecek hiçbir fert yoktur. Efendiler, Kömür istihsalâtını temin için amelenin refahını düşünmelidir ki, bu suretle memleketimize azim servet girsin ve bundan memleket istifade etsin. Evet efendiler, arz ettiğim veçhile bugün madenin dörtte üç servetine sahibolan adamlar kazanıyorlar. Fakat ne şekilde kazanıyorlar? Şunu arz edeceğim. İnşallah bu milletin gayreti, faaliyeti ve azim ve celâdeti karşısında onlar da bu memleketin kanunlarına boyun eğmek mecburiyetinde kalacaklardır. Ve O dörtte üç servete sahibolan adamlar İstanbul'da İtilâf Komisyonunun yaptığı manevralar karşısında Müslüman âmillerin hukukuna darbe vuruyorlar ve bugün çalışmıyan, memleketine avdet eden amele İslâm ocaklarına mensubolan ameledir. Ne yapıyorlar, efendiler? (İstanbul'da ton başına bir resim koymuşlardır ve bunu yalnız İslâmlardan alıyorlar, istisnaen birkaç ocaktan almıyorlar. Çünkü kendilerine mensupturlar. Çünkü kendilerinin mücessemidir. Bugün bizim Müslümanların kömür istihsalâtının sevkini menetmişler. Sevk ettirmiyorlar. Ne Bulgaristan'a ne de Romanya'ya ve hattâ ne de Rusya'ya sevk ettirmiyorlar.

İhracat yaptığımız zamanda müsaderedeceğiz diye resmî tebliğleri vardır. Fakat kendi adamlarına ve kendi ocak sahiplerinin kömürlerini sevk ettiriyor, teşvik ve teshil ediyorlar. Daha ziyade tafsil etmek istemiyeceğim. Meclisi Âli bütün bir hakikatı görerek zayıf olanların hâmisidir. Ona göre reyini versin efendim.

HASAN B. (Trabzon) — Efendim, kanunun şu maddesi dolayısıyla işin safhai siyasiyesini suralarda teşriha bendeniz lüzum görmüyorum. Maden amelesinin teşkil edeceği hususi cemiyet, menafii mütekabilelerini müdafaa için yapacakları bir cemiyettir ki, zaten 1325 tarihli bir Kanun ile amele bu hakkı haizdirler. Bunun tabî bir muavenet sandığı olması zaruridir. Memleketine avdet edenlere, ödünç para vermek ve çalışmadığı günde ona para ikraz etmek ki, surf amele ihtiyacatını tesviye için her cemiyette müteamel olduğu üzere bir sandık yapılmak lâzımdır. Ve bu madde bizim İktisat Encümeninin ve İktisat Vekâletinin kararlarından doğmuş bir şey değildir. Çünkü;

her memlekette her yerde bu gibi muavenet sandıkları mevcuttur. Eğer muvaffak olup da verilen ücretten maden sahiplerinin; istihdam ettikleri amelenin sandığına aidolmak üzere verdikleri yevmiyenin yüzde biri nispetinde muavenetlerini temin edebilecek olursak gayet büyük bir hizmet yapılmış olur. Maddenin tamamen kabulü taraftarıyım. Yalnız; korkuyorum ki, kapı boş bırakıldığı için ücretin yüzde biri nispetinde amele cemiyeti sandığına mecburi surette yapılacak olan bu muavenet amele ücretinden tevkif edilmek suretiyle olacaktır ki, doğru değildir. Efendim, bendeniz amelenin ücretinden tevkifatın yapılmasına mâni olacak tedabir ittihazı lüzumuna taraftarım. Şu veçhile maddenin tamamıyla lehindeyim.

DOKTOR FUAD B. (Bolu) — Efendiler, amelenin ihtiyat teavün sandıklarına pek ziyade ihtiyacı vardır. Bendeniz bunun lehinde bulunmakla beraber ayrıca İktisat Vekili Beyefendiden bir teklifte bulunacağım.

Efendim; her ocağın başında birer bakkal dükkânı vardır ve bu bakkal dükkânı ocak sahibine aittir. Şehir uzak olduğu cihetle uzaklarda çalışan zavallı amele bu bakkal dükkânlarından ocak sahibinin koyduğu fiyat üzerinden yiyeceklerini tedarik etmek mecburiyetindedirler. Binaenaleyh ocaktan aldıkları parayı doğru bakkal dükkânına verir. Yani ocak sahibi sağ eliyle verir. Sol eliyle alır. Onun için bu ihtiyat teavün sandıklarını temin etmekle İktisat Vekili Beyefendiden bunun da teminini ve amelenin çalıştığı nispette yedlerinde her ne suretle olursa olsun biraz para temin edilmesi hususuna atfı ehemmiyet edilmesini rica ederim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim; Ali Şükrü Bey arkadaşımız iki defadır ârizî bir halden bahsediyorlar. Şu kanun kabul ve kırk sene sonra tatbik edilip de yine böyle ârizî bir vaziyette bulunacak olursa kalkıp da bağıracak mıdır ki; niye bu kanunu yapıyorsun? Bu nasıl kırk sene sonra gayrimantiki olacak ise bugün de bu hali âriziden bahsetmek gayrimantikidir.

Efendim; bir de amelenin sırtından, ücretinden kesilmesi... Bu yüzde birin kesesinden çıkarılması tehlikesi ihtimalinden bahsolunuyor. Katiyen efendiler! Amele birliği sayesinde ve amele derneği sayesinde ve amelenin uyanması sayesinde yarın hakikat olacak olan ame-

le uyanıklığı sayesinde amele kendi ücretini tezyidettirecektir. Binaenaleyh hiçbir tehlikeye mâruz kalmıyan amele ücretinden dolayı asla endişe edilmemelidir. Binaenaleyh o suretle bu kanunun kabul edilmesini teklif ediyorum. Yalnız; burada iki sarf hatası gibi bir şey varsa da onun tashihi lâzımdır.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, bu teşkil edilecek teavün sandıkları için parayı amelenin ücretinden kesmiyecekler, bilâkis maden sahiplerinden amele ücretinin yüzde biri nispetinde bir şey kesilecek. Bu kesilsin mi, kesilmesin mi? Müsaade buyurun eğer oradaki maden sahipleri benim dindaşlarım, benim ırkdaşlarım olsaydı buna lüzum görmezdim. Çünkü; islâmiyette merhamet vardır. Bir ameleyi hasta görürse onun şairi diniyesindedir, ona muavenet eder. Fakat efendiler emin olunuz madenciler Mösyö Lombarki, Mösyö Karikadis, Mösyö Papadakis gibi adamlardır, bu heriflerden merhamet mi umacaksınız?

Saniyen ne olur efendim : Bu birtakım Mösyö Papadakisler zavallı ırkdaşlarımızın, dindaşlarımızın mesaisiyle ceplerini doldursunlar, onlar zevk ve safa ile yaşasınlar, yani usta onlar, gamurcu bizler, kalfa onlar, taşçı biz; yağma yok arkadaşlar, buna yağma yok. Meselâ size canlı bir misal arz edeceğim. 1335 senesi Martın on beşinci gününde Serdaroğlu Hâşim ve Mustafaoğlu Rüstem ve saire Rombaki ocaklarında ocak sahibinin şeraiti fenniyye ademiriyetlerinden dolayı ölmüşlerdir. 1335 tarihinden beri Rombaki mahkemeye verilemedi, çünkü Yunan tebaasından imiş. Bir türlü muhakemeye çağrılmamış bir türlü mahkemeye celbedilmemiştir. Bu ölen adamların aileleri hâlâ sızlanmakta bulunmuşlardır. Binaenaleyh mademki bu madenler bütün Rombaki, Papadakislerin elindedir. Ne olur efendiler? Bunlar benim dindaşlarımın mesaisiyle, benim ırkdaşlarımın sayesinde ceplerini doldurdıkları halde amele ücretinin yüzde biri nispetinde bir parayı bu amelenin saadeti hali için verse ne olur? Bu zavallı amelenin saadeti hayatını temin edecek olan bu parayı vermekle ne olur? Neyi kıskanacağız? Binaenaleyh bendeniz maddeyi aynen kabul ediyorum, ve hiç şüphesiz böylece kabul edilecektir. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim, dört beş kişi var arkadaşlardan söz almışlardır, müzakereyi kâfi gören-

ler ellerini kaldırırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Efendim iki tadil teklifi var, birisi Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin :

Riyaseti Celileye

(İrgat) gibi güzel bir kelimeyiz varken cemi bir kelimenin müfret makamında istimali muvafık değildir. İşbu kanundaki (amele) kelimesinin (İrgat) kelimesine çevrilmesini teklif ederim.

Kütahya Mebusu
Besim Atalay

REİS — Diğeri Bolu Mebusu Hilmi Beyin takriridir.

Riyaseti Celileye

Teşkil olunacak yerine, teşkil olunan ve istihdam edecekleri yerine istihdam ettikleri denilmesini teklif ederim.

Bolu
Tunalı Hilmi

REİS — Efendim Besim Atalay Beyin tadil teklifini kabul edenler ellerini kaldırırsın. (Hayır hayır sesleri) kabul edilmedi.

Tunalı Hilmi Beyin teklifini kabul edenler...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, kânda malûmu âliniz fiili müzari kullanır; burada istikbal kullanılmış. Olunacak yerine olunur ve ettirecekleri yerine ettirdikleri denilmelidir.

REİS — O halde efendim alelûmum ameleler tarafından teşkil (olunacak) yerine (olunur) teklif ediyorlar. Bunu kabul edenler ellerini kaldırırsın... Kabul edilmemiştir.

Sonra beher mah zarfında istihdam (edecekleri) yerine (ettikleri) buyuruyorlar, bunu kabul edenler ellerini kaldırırsınlar. Kabul edilmedi. Efendim, şimdi maddeyi tekrar okuyacağız :

MADDE 4. — Alelûmum madenciler Nizamnamei mahsusuna tevfikân amele tarafından teşkil olunacak ihtiyat ve teavün sandıklarına beher mah zarfında istihdam edecekleri amele ücüratı umumiyesinin yüzde birinden dîn olmamak üzere muaveneti nakdiyede bulunmaya mecburdurlar.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ameleler demek doğrudur, Türkçeleşmiştir.

REİS — Size lisan dersi vermek için söz vermedim, Hilmi Bey, şimdi maddeyi kabul edenler ellerini kaldırırsın. Madde kabul edilmiştir. Efendim.

MADDE 5. — Amelenin zatına aid olup esnayı ameliyatta kırılan alât ve edevatiyle nakliyat esnasında telef olan hayvanatı madenci tarafından tazmin olunur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade buyurulur mu efendi? Hayvanat yerine vesaiti nakliye kelimesinin ilâvesini teklif ediyorum.

REİS — Müsaade buyurun, söz isterseniz veririm. Tadilname veriniz, başka söz isteyen var mı? (Hayır, sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Vesaiti nakliye tâbirinin kullanılmasını teklif ediyorum. Esnayı âmeliyatta kırılan alât ve edevat ile nakliyat esnasında kullanılan hayvanat yerine vesaiti nakliye tâbirini teklif ediyorum.

REİS — Efendim, hayvanat yerine vesaiti nakliye teklif ediliyor. Kabul edenler ellerini kaldırırsın... Kabul olunmadı.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bendeniz (Madenci tarafından tamir ve tazmin olunur) şeklinde tadilini teklif ediyorum.

REİS — Efendim, Süleyman Sırrı Bey (tamir) kelimesinin ilâvesini teklif ediyor. Kabul edenler ellerini kaldırırsın, kabul edildi.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu zararı tazmin ettirecek merci neresidir?... (Aşağıda gelecek, sesleri)

REİS — Şimdi söz isteyen yok, tadil tekliflerini de okuduk. Maddeyi tekrar okuyoruz.

(Beşinci madde tekrar okundu.)

REİS — Maddeyi kabul edenler, ellerini kaldırırsın. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bilûmum madenciler hasta ve kazazede olan ameleyi meccanen tedavi ettirmeye ve bunu teminen maden civarında hastane, eczane ve şahadetnameli etibba bulundurmaya mecburdurlar. Bunların tâyini mahal ve adediyle muhtelif madencilerin arasında masarifin veçhi tevzi ve itasına dair ayrıca bir nizamname tanzim olunacaktır.

REFİK B. (Konya) — Efendim, şahadetnamesiz ierayı tababet zaten memnudur. Şahadetnamesiz kelimesi fazladır. Şahadetnamesiz kelimesinin tayyını teklif ediyorum.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Atina'dan birtakım etibba geliyor. İcrayı tababet ve sanat ediyordu. Onun önünü almak için böyle bir kelime lâzımdır. İhtiyaç vardır.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, demin maden ocakları sahiplerinin kısmı âzamnının Yunan tebaasından oldukları iddia ediliyordu. Zannederim ki; bu, şahadetname tâbirinden maksat. Türk etibba kullanılmasını tavsiye içindir.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. (Saruhan) — Bendeniz şahadetnameli etibba kelimesini eski Maden Nizamnamesinde gördüğüm için ve esasen bu madde Maden Nizamnamesinde mevcudolduğu için tadilen teklif etmiştim. Şahadetnameli etibba demekten maksadımız kifayeti ilmîyi haiz etibba demektir. Bu kelime ister kalsın, ister kalmasın haizi ehemmiyet bir şey değildir.

REİS — Efendim, bir tadil teklifi var, Konya Mebusu Refik Beyin.

Riyaseti Celileye

Şahadetnamesiz icrayı tababet eden eşhas hakkında tatbik olunacak ahkâma mütedair kanunu umumii cezada sarahati kâfiye bulunduğundan maddeden (şahadetnameli) kelimesinin tayyını teklif ederim.

2 Mayıs 1337

Konya
Refik

(Ret, ret sadaları)

REİS — Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Reddolundu.

Maddeyi kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Altıncı madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Bir madende imalâttan dolayı bir daha işlemeyecek derecede kazazede olanlara kaza neticesinde vefat eden amelenin ailelerine verilmek üzere birisi amele tarafından intihap ve diğer ikisi İktisat ve Adliye Vekâletlerinden tâyin edilecek üç zattan mürekkep bir heyet tarafından tâyin ve takdir olunacak miktar ve nispette maden sahip veya mültezimleri tarafından tazminat alınır. Kaza vukuu madenin suiüdaresinden ve fennen lâzım olan şeylerin noksanlığından neşet etmiş ise tazminattan başka bin liradan ekal olmamak üzere

mezkûr heyetçe takdir olunacak miktarda cezai nakdî alınır. Tediye den istinkâf olunduğu takdirde mezkûr heyetin kararı İera Kanununa tevfikana infaz olunur. (Muvafık sesleri)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bu maddenin Hükümetle anlaşarak bâzı noktaları tadil edilmiştir. Bâzı noktalarında meselâ vefat eden amelenin (aileleri) yerine (vârislerine) verilmek üzere ailelerinin müracaatı olsun olmasın... (Öyle, öyle sadaları) Sonra, (Adliye Vekâletinden tâyin edilecek üç zattan mürekkep bir heyetin tâyin ve takdir edeceği miktar ve nispette maden âmil veya mültezimleri...) Aşağı tarafı aynıdır, efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, bu maddede deminki teklifimin esasınca za'fı ifade pek mükerrerdur. Edilecek, edilen, olunacak, olunan gibi birtakım tezat var, oraları bırakıyorum. Maddede, (Bir madende imalâttan dolayı bir daha işlemeyecek derecede kazazede) deniyor. Ya işliyecek derecede kazazede olacakları ne yapacağız?

ÂTIF B. (Bayazıt) — Onlar tedavi edilecek, efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim, meselâ bendenizin bir parmağım kırıldı. Ben yine işliyebilirim, o halde bana tazminat yok. Demek oluyor ki; bir parmağımdan dolayı bana tazminat yok. Binaenaleyh bendeniz, (Bir daha işlemeyecek derecede) fıkrasının tayyını teklif ediyorum. Bunun yerine doğrudan doğruya, (Bir madende imalâttan dolayı kazazede olanlara... ilâh) suretinde tadilini teklif ediyorum.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendiler; demin tazminatın mercii hüküm ve itası neresi olduğunu sorduğum zaman kanunda bunun hakkında da bir madde olduğunu Vekil Beyefendi beyan buyurmuşlardı. Hakikaten birinci maddede böyle bir merci var, fakat bu merci bizim bildiğimiz, gördüğümüz mahkemelerin fevkinde yeni bir mahkeme ihdas etmiş oluyor. Evvelâ şunu arz edeyim ki : Ben bütün ruhumla bu kanuna taraftarım. Fakat şekil itibarıyla mühim hatalar görüyorum. Besim Atalay Beyin dediği gibi, terakkiyata muteriz ve muarız olanlardan değilim. Meselâ bu yedinci maddede biri amele tarafından, diğer ikisi İktisat ve Adliye Vekâletleri tarafından intihabedilecek üç zattan mürekkep bir heyetin ihdas edileceği

gösteriliyor. Demin bu kanunu Adliye Encümenine istiyen mazbata muharriri bilmem bu şekli kazaya, bu şekli adliye razı değil mi?

Sonra efendiler; bunda bir daha işlemeyecek derecede kazazede olanlar için, yani bu zavallı amelimande insanlar için nihayet bin lira bir kıymet takdir edilmiş, bir taraftan amelenin hukukunu, hayatını müdafaa ederken, diğer taraftan bu kanunun şu maddesiyle bu hayat için bin lira zımân...

NEBİL Ef. (Karahisar) — Bin lira onun için değil. Aşağı tarafını lütfen okuyunuz.

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Efendim, gayrimuvafık inşaatta bulunmasından dolayı işlemeyecek bir hale gelmiş olan adamlara ikinci fıkrada gösterilen bir miktar takdir edilecek olursa bu maddenin ruh ve mânası kalmaz. Binaenaleyh her halde bu kanun bilhassa şekil ve kabiliyeti tatbikiye noktai nazarından tekrar tetkik edilmek lâzımgelir. Demin ben Adliye Encümenine gitmesine muarız idim. Şimdi rücu ediyorum. Her halde bu kanunu, bu faydeli

kanunu daha iyi kabili tatbik bir hale getirmek için encümeneye verelim. Encümen iyi bir şekil bulsun ve iyi bir şekilde bizim karşımıza çıksın. Yoksa memlekette yeniden bir mahkeme ihdas etmiş oluyoruz. (Mahkeme değil, hakemdir sesleri)

Sonra tazminatı, cezayı nakdiyi kim alacak? (Hazine alcak, Hükümet alacak sesleri) Hükümete mi aidolacak? Yoksa Heyete mi aidolacak? Maddede buna dair sarahat yoktur. (Vardır sesleri)

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Cezayı nakdi zaten mal sandıklarına verilir.

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Cezayı nakdi malsandıklarına aittir. Evet, fakat mahkeme şeklindeki bu heyet meydana geldikten ve bir de cemiyet hayatı teessüs ettikten sonra cezayı nakdinin bu cemiyete aidolması gibi bir ihtimal de vardır. Binaenaleyh bu madde her halde kabili tatbik bir hale getirilmelidir. Ve bunun için de encümeneye iade edilmelidir.

REİS — Efendim, beş dakika teneffüs.

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 5 Sonra

REİS — Reisi Sani, Dr. Adnan Beyefendi

KATİP : Âtîf B. (Kayseri)

REİS — Celseyi açıyorum. Buyurun Refik Şevket Bey.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bu yedinci madde hukuku şahsiye ve umumiye için ihtiva etmekle beraber aynı zamanda bu kanunun kuvvei teyidiyesini göstermek itibarıyla çok şayanı dikkattir ve tarzı tanzimine bakarsak idari bir vaziyette üç zata hâkimden daha ziyade, hâkimden daha kuvvetli salâhiyet veriyor. Hâkimlerin bile ihtisası olan mesailde sahibi rey olması lâzımgelirken mutlak surette bir amele; bir İktisat Vekâleti namına hareket eden memur ve bir de hâkimin, adliye memurunun, birleşerek tazminata karar vermesi tazminatın şeklinin muayyen olması; her halde bu maddenin tadilini son derecede icabettiriyor. Bendeniz bu noktai

nazarı gerek İktisat Encümenine ve gerek İktisat Vekiline arz ettim. Kabul ettiler ve yeni bir şekli tadil hazırladılar. Heyeti Aliyenize arz edecekler ve içimizde bâzı arkadaşlar da şekli hususide müzakere ettiler ve İktisat Encümeni o şekli muaddellerini Heyeti Aliyeye arz eder, kabul olunursa zannederim, kanun daha katî olur. Bendeniz bunu arz ediyorum, efendim.

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUD CELÂL B. (Saruhan) — Bu müzakere ettimiz madde kanuniye kanun kuvvetini haiz olan Maadin Nizamnamesinin 28 nei maddesinin şekli muaddelidir. Bu 28 nei madde mucibince kazazede olan bir madencinin ailesine mahkemece hükmolunacak tazminat ve saire eğer kazanın vukuu maden sahibinin suidaresinden neşet etmiş ise bun-

ların mahkemei nizamiyede rüyeti esas ittihaz ediyordu. Bendeniz Adliyyeye intisabı olan arkadaşlarıma şunu arz etmek isterim ki, bu husustaki dâvaları tetkik ettirdim ve mahkemeden bizzat bir kayıt çıkarttım. O liste de budur efendim: Bunların içerisinde kaza neticesi olarak vefatına sebebiyet verilmiş Bartın'lı Rıza, Hatipler karyesinden Mustafaoğlu Kasım, Serdaroğlu ailelileri, reisi ailenin vefatı hasebiyle bittabi sefil ve mahrum kalmışlardır. Bunlar Yunan tabiiyetinde bulunan doktor Rombaki ve mühendis Anastas aleyhlerinde ikamei dâva etmişlerdi? Vak'a 13 Mart 1335 tarihinde vâkı olmuştur. Mahkemenin şimdiye kadar yaptığı iş muhakemeyi şuhudun celbine talik eylesidir. Ve 22 Eylûl tarihinde de aynı suretle beş, on dındaşımız bu suretle kazaya uğramışlardır. Maznunlar namına celpname çıktığı halde mahkemeye celbedilmemişlerdir. Bunu nazarı dikkate alarak bu işin süratle tatbiki için bu madde kanuniyeyi teklif eylemiştim. Maksadım adeletin süratle tecellisidir. Madem ki, hukukşinas arkadaşlarımız bu hukukun süratle tecellisini arzu ediyorlar; bugünkü teklif ile bu hak mahfuz kalacaktır, diyorlar. Bendeniz de onu o suretle teklif ediyorum.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, tadil olunan madde şu şekildedir :

(Bir madende imalâtta dolayı kazazede olanlarla vefat edenlerin vârislerine kazazedeler ve vârisler tarafından müracaat olunmadığı takdirde dahi İktisat Vekâleti veya amele birliği müfettişliği tarafından ikame edilecek dâva neticesinde maden âmil veya mültezimlerinden tazminat alınır. İşbu tazminat dâvası doğrudan doğruya sulh hâkimleri hakkındaki, kanuna tevfiikan rüyet olunur. Şu kadar ki, tazminat miktarı sulh hâkiminin veya memur edeceği muavininin riyaseti altında tarafeynin intihabedeceği birer hakemden teşekkül edecek heyetin vereceği tahkimname ile tâyin edilir. Kaza vuku âmil veya mültezimlerin suidaresinden veya fennen ifası muktazi hususatın ademiidaresinden neşetmişse tazminattan maada işbu âmil veya mültezimlerden beş yüz liradan ekal olmamak üzere cezayı nakdi alınır.)

NURİ B. (Bolu) — Kanun çürüdü demektir. Bu madde bu suretle kabul edilirse.

DOKTOR SUAT B. (Kastamonu) — Efendim, mevzuubahsolan mesele bu kanunun en mühim noktasını teşkil etmektedir. Onun için bu maddeyi kabul etmek ve bu kanuna bir şekil vermek lâzımdır. Yalnız bu maddede mevzuubahsolan şey; tadil edilen şekilde ve hattâ neticeten zaruretlerin hepsini ihtiva etmiyor. Meselâ esas itibariyle kazazede olan amele ya doğrudan doğruya vefat ediyor veyahut âzasından bâzısı sâkıt oluyor veyahut bâzi âzası muvakkat veya müebbet surette düçarı tatil oluyor. Bunların hakkında yapılacak muamele için müdevven ve büyük ciltli kitaplar vardır. Efendiler tıbbi adlîde sakatatı sây ve emel namıyla mühim mebahisi ihtiva eden bir şubei ilim mevcuttur. Bunun heyeti mecmuasını bir maddeye sığdırmak imkânsız bir şey olur. Bunun için encümene havalesini ve orada daha muvafık bir şekil verilmesini rica ederim.

Son fıkrasında zikredilmiş olan tazminat bu kanunun en mühim kuvvei müeyyidesini teşkil edecektir. Çünkü maden ocaklarında vukua gelen kazaların belki yüzde doksanı kaza olarak değil yapılan suitedbirlerden ileri geliyor. Oradaki sermayedaran kendilerini fazla masrafa sokmamak için maden ihracatında gayet çürük esaslara ameleyi sevk ederler. Onlar zarara düçar olur. Bu veçhile şimdiye kadar maalesef Celâl Beyefendinin okudukları kanunun memlekette mevcudiyetine rağmen birçok canların sönmesiyle neticelenmiş olan kazaların hiçbirisinde takibatı ciddiye yapılmamıştır. Heder olmuş binlerce canlar vardır ki onların vârisleri Erzurum'dan, Trabzon'dan gelmişler ve onların hukukunu hiçbir sendika aramamış. Bir suretle heba olmuş gitmiştir. Onun için son fıkrada bunların tazminata tâbi tutulmaları gayet güzel bir şeydir. Lâkin o madde demin arz etmiş olduğum teferruatı ihtiva etmediği için Adliye Encümeninde tetkika ihtiyacı olan bir maddedir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Bu madde olabilir ki, bütün teferruatı ihtiva etmeyebilir. Bunun için ona dair Suat Beyefendi bir tadilname verir ve bu suretle o eihet halledilebilir. Adliye Encümenine gidip gitmemesi bida-yeten mevzuubahsoldu. Ve karar verildi ki Adliye Encümenine gitmesin; Adliye Encümeni mütalâasını burada dermeyan edebilir. Onun için de tadilname verirler ve bu suretle kanunun müzakeresi ikmal edilmiş olur.

OSMAN B. (Lâzistan) — Bendeniz uzun uzadıya söylemeyeceğim. Yalnız kazazede olan amele hakkında tâyin edilecek tazminatı İktisat Vekâletinden, Adliye Vekâletinden ve Amele Derneğinden mürekkebolan üç zat tamamiyle deruhde edemez. Bendenize göre behemahal bir doktorun da bulunması mecburidir. Çünkü sakatlanmış bir uzvun ne dereceye kadar sakatlanmış olduğunu ve vücudun heyeti umumiyesine vereceği tesiri ancak doktor tâyin eder. Binaenaleyh her hangi bir şekilde bu tazminatın takdiri mevzuubahsolursa olsun mutlaka heyet meyanında doktorun bulunması lâzımdır. Bunu teklif ediyorum.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim, evvelki maddeyi tadil edelim derken birtakım müşkülâta uğramışız. Anlaşılmadıktan sonra biraz zor oluyor. Hepimizin malûmumuzdur ki, eskiden köy muhtarları yarım saat içerisinde öyle dâvaları hal ve faslederdi ki, onlar mahkemelerde rüyet edilecek olsa yıllarca sürünür. Şu maddenin ilk şekli amele hakkında çok iyidir. Çünkü meselâ birisi öldü. Veresi mahkemeye gidecek; dâva edecek aylarca, yıllarca sürünecek veyahut sürünmeyecek. Yalnız ben o maddede bir noksan görüyorum. Hükümet tarafından Adliyeden bir, İktisattan bir, Ameleden bir ki üç zat bulunacak, fakat mültezim tarafından kimse yok. Eğer buna hakem heyeti diyecek olursak her halde mültezim tarafından da bir adam bulunması lâzımdır. Mültezim tarafından da olursa dört olur. Bu kere hükümde belki tesavii âra vukubudur. Onun için ben diyorum ki, üç hükümetten, bir ameleden, bir de mültezimden beş olmak lâzımdır. Bu yolda evvelki maddeyi tadil edecek olursak ikinci maddeye hacet yoktur. Çünkü bizim kavaidi medeniyemizde tahkim, hakem heyeti vardır. Bunlar da heyeti tahminiyedir. Ve bunların vermiş olduğu karara tarafeyn razıdır. Eski kanun kâfi ve vâfidir. İkinci madde ile meseleyi teşviş etmiyelim.

DOKTOR FUAD B. (Bolu) — Osman Beyin söylediğini tekrar edeceğim, efendim.

AVNİ B. (Saruhan) — Kazazede olacak amele hakkında Emin Bey biraderimiz bir noktaya temas ettiler. Fakat tamamiyle halletmediler, rüfeka bâzı mevaddı hallettiler. Amele ile patron arasında, daima münazuunfih olacak bir mesele vardır ki, bunun iptida halli münasibolur, bu da gerek şimendifer kumpanyalarında ve gerek-

se Askerî Tekâüt ve İstifa Kanununda tekaüt derecatına sevki mucip ilel ve emrazı müş'ir bir cetvel vardır. Ameleden de bu suretle her hangi bir uzvunu zâyi edenler için vakit ve zamaniyle derecatı mecruhiyetine daire bir cetvel tanzim edilerek âtiyen derecatının tâyini için mahkemelerce amelenin sürünmemesini temin etmelidir. Bir cetvel tanzim edilir. Meselâ; sağ kolunan şu kadarını kaybederse, şu kadar tazminat, ayağının şu kısmını kaybederse veyahut şu suretle ilel ve emraz ile mâlûl kahrırsa şöylece bir şey yapılır, diye vaktiyle bir cetvel tanzim edilecek olursa, doktordan istihsal edeceği rapor üzerine amele derhal mahkemeye müracaat eder. Hakımı, derecatını bilir. Ve mahkeme de ânide hükmünü verir. Amele ile maznun arasında muhtelifünfih hiçbir mesele kalmaz. Ve müstacelen amelenin hukukuna hâdim bir madde temin etmiş oluruz. Bunun için de bendeniz takrir takdim ettim. Adliye, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Encümenleri bunu teemmül edip alelacele bir cetvele rapdederler. Şu derece üzerine müstahakkı tazminat denilir. Vaktiyle bu kestirilmiş olur ve amele mahkeme kapılarında süründürülmemiş olur. (Doğru, sesleri)

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bendeniz, Doktor Suat Beyin fikrine iştirak ediyorum.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Efendilerin sözleri güzel ve işin teşriî noktai nazarından iyi. Fakat bendenizin aklım ermiyor ki, müddei olmaksızın dâva nasıl olur? Meselâ bir adam kazazede olmuş, ölmüş. Vârisi gelip dâva etmemiş, evrak mahkemede imiş, gelip göremiyor. Mazeretleri var, filânları var. Bunu müfettişlik veyahut bilmem kim nasıl dâva edebilir ve mahkeme nasıl hüküm verebilir? Ve mahkeme hükmettikten sonra farz edelim ki, böyle salâhiyeti olmıyan birisi tarafından bu suretle vukubulan dâva üzerine hüküm lâhik olsun. Meselâ Kastamonu'dan vâris çıkıp gelsin. O dâvayı kendisi rüyet ettirmek isterse buna ne cevap vereceğiz? Bu tarafları tâyin ve tavzih etmek lâzımdır zannederim. Onun için efendim bu dâvanın mercii rüyeti sulh hâkimleridir denirse ve maksat da sürat ise maksadı temin etmiş oluruz. (Müzakere kâfi sesleri)

REFİK B. (Konya) — Efendim, bendeniz Suat Bey biraderimizin mütalâasına iştirak edeceğim.

Eğer kanunun heyeti umumiyesinin gitmesi arzu edilmiyorsa, kanunun ruhunu; mevzuu müzakere olan şu madde teşkil ettiği için buna müsaade buyurunuz. Adliye Encümeni müstacelen toplanır bunu tetkik eder. Heyeti Umumiyenize takdim ettikten sonra müzakere cereyan eder. Şayet kabul buyurulmazsa bendeniz bu maddeye dair sözümü muhafaza ediyorum.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Adliye Encümenine gitmesi, esas itibariyle reddedilmiştir. (Bu maddenin değil, hayır sadaları)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bu meselede iki nokta var. Doktorlar meselesi; bir de tazminat meselesidir. Doktorlar hukuku umumiye memurları ile beraber ilk defa işe vâzıyede olması dolayısıyla verilecek kararın asıl vâzın olucaklardır. Binaenaleyh doktorların sahibi rey olup olup olmamasına lüzum yoktur. Yalnız vukua gelen kaza mıdır? Şekli kaza nedir? Hangi uzuv müteessir olmuştur. Bunları bilecek, bunları halledecek zaten doktorlardır. Doktor, meseleyi meydana çıkaracaktır.

Tazminatın miktarı meselesinde Vehbi Efendi Hazretlerinin itirazları gayrivârittir. Çünkü; maddede tarafeyn vardır. Tarafeyn; bir amele, bir de mültezim ve âmillerdir. Onlar namına hakemler vardır.

Üçüncü bir itiraz daha vardır. O da; Taki Efendi tarafından vâkı oluyor. Malûmu âlileri ahkâmı şerhiye ve kanuniyededir. Velâyeti has-samın kaim olamadığı yerlerde velâyeti âmme kaim olur. Binaenaleyh (Dersim) den, (Bitlis) ten gelmiş, nafakasını temin etmek için maden ocaklarına girmiş, çalışan bir amele ailesinin kalkıp da Ereğli Havzai fahmiyesinde ikamei dâva etmesine imkân yoktur, diye; biz bunların veresininin hukukunu aramaktan tegafül mü edelim? Elbette doğru değildir. Binaenaleyh bu salâhiyeti kendisiyle hemhayat olan arkadaşlarına vermek veyahut bunların nâzımı umuru olan İktisat Vekilini tevkil etmek kadar muvafık bir şey olamaz.

Sonra Taki Efendi buyuruyorlar ki, vârisi gelse bir dâva ikame etse nasıl olur? diyor. Biz o vekâleti verdikten sonra vekilin ikame ettiğini asili bozamaz. Hangi ahkâm vardır ki: Bozsun. O vakit o adama deriz ki, senin hakkı dâvan kalmamıştır.

MUSTAFA B. (Karahisar Şarki) — Canım o mesele mühimdir. Adliye Encümenine git-sin.

OSMAN B. (Lâzistan) — Yalnız tazminat alan adam şikâyet ederse Adliyeye gider.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Hukuku şahsiyede vekâleti âmme cari olamayacağı katiyesine gelince; bu suretle sefaletleri tahakkuk edecek adamların menfaatlerini tercih lâzım mıdır? Bunda ne mazaret görülür? Hiçbir şey. Kavaidi unumiyenin zamana göre istimaline mâni hiçbir şey yoktur. İkamei dâva edememekten dolayı verasetini kaybetmiş bir adamın tazallümatını tezyit yerine o tazallümatın tehvini ile mükellefiz. Biz bir kayıt koyabiliriz. Onun için bendeniz teklifi muvafık buluyorum. (Adliye Encümenine, sesleri) (Müzakere kâfi, sesleri)

REFİK B. (Konya) — Bendeniz Vehbi Efendi Hazretlerinin mütalâasına iştirak edeceğim. Ve bunun da elyevm mer'î olan kanunu esas-sininin 89 ncu maddesiyle muvafık olduğunu arz edeceğim. 89 ncu maddeyi okuyorum. (Her ne nam ile olursa olsun bâzı mevaddı mahsusayı rüyet ve hükmetmek için mehakimi muayyene haricinde fevkalâde bir mahkeme veya hüküm vermek salâhiyetini haiz komisyon teşkili katiyen caiz değildir. Fakat kanunen muayyen olduğu veçhile tâyini mevki ve tahkim caizdir.) Yani 7 nei madde : Encümence kabul edilip de Heyeti Muhteremenize teklif edilen şekli muad-delden evvelki maddede tahkim heyetinin salâhiyeti mevzuubahsoluyor ve bâzı arkadaşlarımız diyorlar ki, mahkemeden fazla haricete teşekkül edecek bir mahkemeye, bir heyet salâhiyet vermek doğru değildir. Bendeniz 89 ncu maddeyi okumak suretiyle tahkim heyetleri tarafından verilecek her hangi bir hükmün doğru olacağını arz ediyorum.

Binaenaleyh bunda mahzur yoktur. Usulü mahsusuna tevfiikan (usul başkadır sadaları) usulü mahsusuna elbette kanunda mevcuttur. Kanunu Medenide muayyendir. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Saruhan Mebusu Avni Bey müzakerenin kifayetini teklif ediyor. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın, müzakere kâfi görüldü.

HASİP B. (Maraş) — Efendim, söz istedim vermediniz. Kanunda büyük bir tearuz var, sulh hâkimleri rüyet edecek diye buyuruluyor. Sulh hâkimleri ne suretle elli bin kuraşa kadar dâvayı kabul eder? Cezayi nakdî tearuz teşkil ediyor. Esas maddeyi kabul etmek lâzımdır. (Tashîhi lâzımdır sesleri)

REİS — Bir tadilname yazınız da ondan sonra teklif ederiz.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim, şimdi tahsisan verildiği için sulh mahkemesine gitmekte mahzur yoktur.

REİS — Efendim, şimdi takrirler var, usulü müzakereye dair. Maddenin havalesine dair takriri reye koyacağım. O kabul edilirse tabii diğerlerini reye koymaya hacet yoktur.

Efendim, Saruhan Mebusu Avni ve Durak beylerin takriri var okunacak :

Riyaseti Celileye

Düçarı kaza olacak amele hakkındaki madde gayrikâfidir. Berayı ikmal, Adliye, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiyeye nazarı dikkate alınmak üzere mezkûr encümenlere tevdiini teklif eyleriz.

Saruhan	Erzurum	Canik
Avni	Mustafa Durak	Süleyman

REİS — Efendim, bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi. Buna müteferri takrirleri de encümene gönderiyoruz.

MADDE 8. — Mesai yevmiye alehtlak 8 saattir. Bu müddetten fazla çalışmaya hiçbir işçi icbar edilemez. Saâti mesai haricinde çalışma tarafeynin rıza ve muvafakatiyle iki kat ücrette tâbidir. Tahtezzemini mesafede nüzul ve suut için geçen müddet sekiz saate dâhildir.

REİS — Efendim bu, encümen tarafından ilâve edilmiş bir maddedir. Buna dair söz istiyen yok. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Efendim.

Sekizinci madde, dokuzuncu madde diye okunuyor.

MADDE 9. — Amelenin ahvali sıhhiye ve şeraiti hayatiyeleriyle hukuku umumiyelerine mütâallik işbu mevaddı ifa etmiyen madenci ve mültezimlerin ruhsatname ve şartname ve imtiyazları fesholunur. (Kabul, sesleri)

REİS — Bu maddeyi kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 10. — İşbu kanun ahkâmı elyevm mer'i olan bilûmum ruhsatname ve şartname ve itilâfname ve imtiyazlara da şâmildir.

REİS — Bu maddeye dair söz istiyen var mı? Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

Efendim, diğer 11 nci, 12 nci maddeler alcl-usul yazılmış maddelerdir. Ondan evvel Hasan Beyin bir teklifi var, onu okuyacağız :

Riyaseti Celileye

Maden sahiplerinin amele sandığına ücretlerin yekânı üzerinden yüzde bir nispetinde mecburi muavenette bulunmalarını temin için her ocakta ameleye verilmekte olan haddi asgari ücretin tâyininde İktisat Vekâleti haizi salâhiyet olmalıdır. Binaenaleyh, kanuna böyle bir madde ilâvesini teklif ederim.

Hasan

REİS — Madde halinde verilmek lâzımdır. Encümen kabul ediyor mu efendim? Ondan sonraki madde bu olacaktır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Madde şu şekilde olacak :

MADDE 11. — Maden ocaklarında çalışan amelenin haddi asgari ücreti ocak âmil veya mültezimleriyle amele birliği ve İktisat Vekâleti tarafından müntehap üç zat marifetiyle tâyin olunur.

HASİP B. (Maraş) — Bizde amele hayatı iki kısımdır. Biri yaz, diğeri kıştır. Yazın verilecek ücretle kışın verilecek ücret arasında pekçok fark vardır. (Dâhildir, sesleri)

REİS — Maddede dâhildir, diyorlar. (Gürültüler)

HASİP B. (Maraş) — Ücret tâyin edilecek. Fakat ikiye ayrılması lâzımdır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, zaten haddi asgari için ücret tâyin edilmiştir ve esasen saâti mesai de muayyendir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Haddi asgari muayyen bir ücret yok. Saati mesai de sekiz saattir.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Zaten mesai sekiz saattir.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Amele teşkilâtı yapılmış olsaydı, amelenin gözü açılmış olsaydı bu maddeyi getiripte kanuna koyan, teklif eden arkadaşımıza yerden göğe kadar teşekkür

ederdim. Beyler emin olunuz ki, bu madde amelenin aleyhindedir. Mültezimlerle amele birliği ve İktisat Vekâletinden, bu üç memur bizdeki süüistimalâta olan salgın temayül dolayısıyla tasavvur ediniz ki kandırılırsa, elde edilirse amelenin ücreti iner mi, yükselir mi? Ben katiyen eminim ki bu, amelenin aleyhindedir. Binaenaleyh arkadaşımızın teklifinin inşallah sırası yakın zamanda gelir. Fakat şimdi katiyen muzırdır..

HASAN B. (Trabzon) — Efendim, haddi asgari ücretin tâyinini bu kanunda bilhassa zaruri kılan şey Amele Birliği Muavenet Sandığına verilen ocak sahibi tarafından ücretin yüzde biri nispetinde edilecek muavenet maddesidir. Bu madde Heyeti Celilenizce kabul edildi. Lâkin hüküm infaz edilebilmek için yani amele muavenet sandığına yüzde bir nispetinde verilmesi lâzımgelen para amele kesesinden çıkmayıp da patronun kârından çıkabilmesi için bu maddeyi koymıyacak olursanız; patronlar bunu yine amelenin cebinden almak suretiyle verirler. Bu hükümü temin için böyle bir maddenin konulması zaruridir. Yoksa alelûmum hayatı mesaide ücretin haddi asgari miktarını Hükümet tâyin et-sin şeklinde kanun değildir. Çünkü kanun esasen Ereğli havzai fahmiyesinde çalışan amelelere mahsustur. (Kabul, sesleri) Eğer bunu çıkaracak olursanız evvelki maddeyi de tayyetmeniz lâzımdır.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Şimdi bu on birinci madde on ikinci madde oluyor.

MADDE 12. — Maden Nizamnamesinin 77 nci ve 78 nci maddeleriyle iş bu kanun ahkâmına tearuz eden alelûmum mevaddı nizamiye mül-gadır.

REİS — 12 nci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim bu kanuna bir madde ilâvesi için Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin bir teklifi vardır.

Riyaseti Celileye

Kömür ocaklarında çalışan ırgatların maddi sıhhat ve hayatını göz önüne alarak tanzim edilmiş olan (kanuna) aşağıdaki maddenin on birinci madde olarak ilâvesini teklif eylerim.

11. — Maden ocağı âmilleri bir mescit ve gece ameleye gece dersleri vermek üzere mektep yap-

maya ve muallim tutmaya mecburdurlar.

Kütahya Mebusu
Besim Atalay

REİS — Efendim, maden ocağı âmillerinin bir mescit ve ameleye gece dersleri vermek üzere bir mektep yapmaları madde olarak teklif ediliyor. Bu madde hakkında söz söyliyeni var mı (kabul, kabul sesleri). Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. O halde madde kabul edildi. Bu da 13 ncü madde olacak.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — 14 ncü madde hakkında bir şey söyliyeyeğim iş bu kanunlar tarihi neşrinden..

REİS — Şimdi okunacak efendim.

Madde 14. — İş bu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, umumiyetle kanunların neşri demek Ceridei Resmîye ile ilân etmek demektir. Halbuki bizim Ceridei Resmîyemiz ise hâlâ bizim geçen sene çıkardığımız kavanin ile meşgul oluyor. Yeni çıkan kanunların neşri ile meşgul olmuyor. Bu neşir tâbirinin, nereye masruf olacağını bendeniz anlamıyorum. (Doğru sesleri) O halde bendeniz bir şey arz ediyorum. Ceridei Resmîye haftalık olduğuna nazaran çıkacak kanunlar muntazam neşir derecesine gelinceye kadar Vekâleti aidesinden mahallerine tebliğ ve tarihi neşrinden denmesi lâzımdır. Ve nitekim şimdiye kadar böyle olmuştur.

REİS — Efendim başka söz istiyeni var mı? (hayır sadaları) Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edildi.

Madde 15. — Bu kanunun tatbikına İktisat Vekili memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, Adliye Vekili de memurdur, demek lâzım.

REİS — Efendim (Adliye) nin de ilâve edilmesi lâzımgelıyor. (Kabul, kabul sesleri) O halde madde şu şekli alıyor.

Madde 15. — Bu kanunun icrasına Adliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

On beşinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

Şimdi bu kanunun bir maddesi encümene gi-

decektir. Geldikten sonra tekrar ikinci müzakeresine geçeriz.

2. — *Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun 12 nci maddesinin tadilüne dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye, Muvazenei Maliye ve Müdafai Milliye encümenleri mazbataları (1)*

REİS — Efendim, Müdafai Milliyeden bir memuru mahsus teşrif etmiştir.

Şurada askerî tekaüt ve istifa kanununun 12 nci maddesini muaddil bir kanun vardır. Müsaade buyurursanız o kanunu müzakere edelim.

OSMAN B. (Lâzistan) — Ekseriyet yine her nedense yok.

REİS — Müsaade buyurun efendim, o bize aittir.

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası
No. 9

Askerî istifa ve tekaüt kanununun 12 nci maddesini muaddil kanun

MADDE 1. — Askerî istifa ve tekaüt Kanununun 12 nci maddesi berveçhi âti tadil olunmuştur.

Erkân, ümera ve zâbitan ve ketebe ve müstahdemini askeriyeden tekaütleri icra edilenlerden tarihi tasdikten kıtadan terhis olunduğu tarihe kadar gûzaran olan müddet, hizmeti askeriyelerine ilâve olunarak tekaüt maaşları, ona göre hesap ve ita olunur. Ancak tekaüde sevkleri cezaen icra olunanlar hakkında bu kayıt ve müddet nazarı dikkate alınmaz.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafai Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Askerî istifa ve tekaüt Kanununun 12 nci maddesini muaddil olarak 18 Şubat 1337 tarihli mazbata ile Müdafai Milliye Encümeninden tevdi buyurulan lâyihai kanuniye mütalâa ve tetkik olundu. Mezkûr lâyihai kanuniye encümenimizce de muvafık görülmüş olup ancak tekaüde sevkleri cezaen icra edilmiş olanlar hakkında tekaütlükleri tasdik edildiği tarihten kıtadan terhisleri icra olunduğu tarihe kadar gü-

(1) *Evveliyatı dokuzuncu cilttedir.*

zeran eden müddetin hizmeti askeriyelerine ilâvesine ve tekaüt maaşlarının ona göre hesap ve itasma mahal görülemediğinden kanunun birinci maddesine bu bapta istisnai bir fıkra ilâve edilmiştir. Tekaüdün icrası tarihi ile hizmetten infikâk tarihi arasında geçen müddetin müddeti hizmete ilâvesi ile tekaüt maaşının o suretle hesap ve ita edilmesi meselesi memurini mülkiye için de vârit görüldüğünden mülkiye Tekaüt Kanununun ahkâmı nazarı dikkate alınarak ledelicap bunun için de bir lâyihai kanuniye tanzim ve tevdi hususunun Heyeti Vekileye tevdi tezekkür kılındığı beyaniyle keyfiyet Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

16 Nisan 1337

Muvazenei Maliye		Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi		Trabzon
Burdur		Masan Hüsnü
Veliyiddin		Âza
Kâtip	Âza	Âza
Saruhan	İçel	Yozgad
Reşat	Ali Sabri	
Âza		Âza
Niğde		Sivas
Mehmet Ata		Mehmet Rasim

REİS — Söz istiyen var mı? Buyurun Avnî Bey..

AVNÎ B. (Saruhan) — Madde kanuniyenin encümenimizin yazdığı şekilde kabulü muvafıktır. Esbabını arz edeyim.

Askerî tekaüt ve istifa Kanununun evvelce mesbuk muamelâtı; tekaüdü inha edilen zâbitin evrakı teselsülü askerî itibariyle Harbiye Nezaretine ve oradan İradei Seniyyeye gitmek suretiyle hayli bir zaman mürur ediyordu. Şimdi dahi iradei milliyeye iktiran edecek. Fakat Elcezire'de ve sair cephelerde bulunan bir zâbitin aledderecat makamata evrakı gelip tekrar tebliğ edilinceye kadar bâzı kıtaat bâzı fırkalar tekaüdünün inhası dolayısıyla ve nısıf maaş vermek suretiyle mezkûr zâbitanın mağduriyetini ve kesri şevkini muciboluyor. Aynı zamanda o zat tekaüdünün tebliği tarihine kadar da fiilen ifayi hizmet etmiş bulunuyor ki, bu veçhile bir hakkı müktesep karşısındadır. Ezcümle tekaüdü icra edilmiş olup da tekrar hizmeti fiiliye nizamıyeye veyahut seferber hidemata alınanların müddeti hizmetlerinin hizmeti askeriyelerine zammedilmek suretiyle hem tam maaş itası ve hem-

de tekaüt maaşına zammedilmek suretiyle muamelelerin tashihi hakkında diğer bir kanun vardır ki, bunun kıtasma tarihi tebliğine kadar hakkı müktesebi olan bu maaşı ahza ve müddeti tekaüdiyesinde zammı icabettiren esasen evvele kabul edilmiş bir madde vardır.

Heyeti Vekilenin teklifine ilâveten encümenin bir teklifi daha vardır ki, cezaen tekaüt olanlar hakkında bunun şâmil olmamasıdır. Bu ise pek doğrudur. Bendeniz maddenin aynen kabulünü talebediyorum.

HASAN B. (Trabzon) — Efendim, malûmu âlileri bu kanun lâiyhası eski Muvazenei Maliye Encümeninden mutlak olarak buraya gelmiş, müzakeresi esnasında Muvazenei Maliyenin noktayı nazarını beyan edemedik. Bize sevk edin, dedik. Bu şekle koyduk. Evvelki teklifte ceza olan kısım ile kendisine tekaütlüğü tebliğ edilinceye kadar ifayı vazife edenler arasında fark gözetilmemişti. Neticei tetkikatımızda iki şeyi yekdiğerinden ayırdık. Meselâ; kendisine tekaütlüğü tebliğ edilinceye kadar hiç bir kusur ve hatası olmadığı halde vazifesi başında çalışmış olan bir zâbitin o müddet zarfındaki hidematından aldığı maaştan ve tekaüdiyesinden istifade etmemesini biz tabîi haksız olarak telâkki ettik. Onlar hakkında tekaüt muamelesinin bu tadil veçhile yapılmasını; ancak cezalı olanlar hakkında tekaüt muamelesinde esas olarak tebliği nazarı itibara almadık. Ve bir de mülkiye tekaütleriyle bunun esasının birleştirilmesi mevzuubahs oldu.

Malûmuâlileri Mülkiye Tekâüt Kanunu ayrı bir kanundur. Alelade memurini idare kısmı vardır. Binaenaleyh askerî muamelatıyla kabili telif olmadığı için bilâhara onlar için görülecek olan lüzuma göre Heyeti Vekileden sevk edilecek kanun üzerine ayrıca düşünmek üzere Askerî Tekâüt Kanununun bu veçhile çıkarılmasını encümeniniz tensibetti. Ve o veçhile Heyeti Celilenize sevk etmiş oluyor. Teklifi muvafık ise kabul edersiniz. (Kabul ve muvafık sesleri)

REİS — Hükümet te tadilatı kabul ediyor. O halde reye vazedeceğim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Saruhan) — Efendim, encümen «Divanı Harbee hükmedilmiş bir ceza» suretinde tashihini ve tadilini rica, ediyor. Maddede mahkeme hükmü ile vardır.

HASAN B. (Trabzon) — Ceza olunca efendim, encümen bunun hiçbir farkını görmemiştir. Muvazenei Maliye Encümeni cezaen olunca ceza muamelesinin ifasından itibaren kabul etmiştir.

REİS — Birinci maddeyi okuyunuz.

MADDE 1. — Askerî istifa ve tekaüt Kanununun 12 nci maddesi berveçhi âti tadil olunmuştur.

Erkân, ümera ve zâbitan ve ketebe ve müstahdemini askeriyeden tekaüdü icra edilenlerden tarihi tasdikten kıtadan terhis olduğu tarihe kadar güzaran olan müddet, hizmeti askeriyelerine ilâve olunarak tekaüt maaşları ona göre hesap ve ita olunur. Ancak tekaüde sevkleri cezaen icra olunanlar hakkında bu kayıt ve müddet nazarı dikkate alınmaz.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REİS — İkinci maddeyi kabul buyuranlar, lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edildi, efendim.

BİR MEBUS BEY — Efendim, maliyeye taallük ettiği için tâyini esami istemez mi?

REİS — Efendim, Perşembe günü saat ikide içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati : 6,30 sonra

